

סוגיות ביחסי ממון וחלוקת רכוש בין בני זוג - השופט מנחם הכהן

לסוגיית הרכוש יש חשיבות מעל חשיבות טכנית בענייני רכוש, ההסבר הוא; תא משפחתי מתפרק ולכן צריך להחליט, איפה היו הילדים, מזונות, וחלוקת הרכוש. **במדינת ישראל נודעת חשיבות רבה, כיוון שלחלוקת הרכוש יש נגיעה, קשר וזיקה לנושא הכאוב של סרבנות הגט.** אם השיטה המשפטית תאפשר למסורבת הגט לפרק את הרכוש, ללא גט, עזרנו. ושלפנו קלף מיקוח מסרבן הגט. אותו סרבן גט (גבר) מחזיק בשני קלפי מיקוח. גט ורכוש.

הבעיה של סרבנות גט קשה בייחוד לדתיות. מאחורי זה עומדים גופים של אורתודוכסים אשר תומכים במצבים של סרבני גט בעדה הדתית.

אם השיטה המשפטית, תיתן למסורבת הגט לקבל את זכויותיה הרכושיות במנותק מהלך הגירושין סייענו למסורב הגט ולשלפנו קלף מיקוח מהסרבן.

אנו נראה איך דינים אחרים עוזרים למסורבות גט.

דיני משפחה - ענף דיני המשפחה הוא מיוחד, כיוון שהוא שונה בהרבה היבטים מדינים אחרים. מאפייני דיני משפחה:

1. המשפט אמור להתאים את עצמו להתפתחויות (לדוגמא, הומוסקסואליות הייתה בעבר עבירה פלילית, כיום לא). נושא פריון והולדה מדע הרפואה היה התקדמות מדהימה וזה מחייב מענה מידי של הדין. זה לא ספקולציה עתידית אלא מיידית.
2. מבנה המשפחה הקלאסי השתנה, ישנם משפחות כיום חד מיניות, ילדי מבחנה, תרומת זרע, אימוץ, אימוץ חו"ל וכיו"ז- זה מחייב מענה של הדין עקב שינוי מבנה המשפחה הקלאסי.
3. **מאפיין עיקרי (!) מרכזיות עולם הרגש בהליכים בביהמ"ש לענייני משפחה ובבית הדין הרבני.** פעם רבות החשיבה של בעלי הדין היא לא רציונאלית, המריבות הן לא על פני השטח, אלא ה-אישו עצמו הוא אמוציונאלי נסתר שפעמים רבות בעלי הדין לא מודעים אליו וצריך להרים מסמך כדי להבין את העניין. האנשים מונעים מתחושות כעס, נקמה, נטישה, משקעים מהעבר. אנשים בעלי דין נכנסים למצב נפשי בועתי בכל השטחי החיים האחרים הם מתפקדים לא בצורה רגילה, ולכן הם יכולים להגיע למצבים פסיכוסטיים ולא רציונאליים, לעיתים תוך פגיעה בילדים. ההליך המשפטי יוצא מנקודת הנחה שבעלי הדין מתנהגים בצורה רציונאלית ולכן ניתן להגיע לפשרות בצורה קלה. **בדיני המשפחה אין חשיבה רציונאלית.** לדוגמא: בהליך משפטי של דיני עבודה, הדמעות של בעל הדין הוא תפאורה שלא צריכה לבלבל, בביהמ"ש לענייני משפחה, הדמעות הן ה-אישו עצמו. **[שלוש הדוגמאות- הבת עם השיער הארוך, הבעל שרוצה לקחת את הילדים לרודוס, אהבת אב בחלוקת ירושה]**

במדינת ישראל בדיני משפחה יש את כפל הדינים וכפל ערכאות. חלק מדיני משפחה נתונים לסמכות של שני טריבונאלים, ודיני משפחה לפי הדין הדתי, וחלקן לפי הדין האזרחי. השורשים הם היסטוריים.

עולם המשפט שאוהב להיות טריטוריאלי, כל מי שבתוך הטריטוריה, אותה מערכת דינים חלה עליו. **לדוגמא,** אדם גנב, חוק העונשין חל עליו. מה אכפת העדה וכיו"ז? - כל מי שנמצא במדינת ישראל וגנב, הסעיף הזה יחול עליו. בדיני משפחה אין זה כך. אם יהודי ישלם לפי חוק מזונות אחר, מוסלמי לפי חוק אחר וכיו"ז. באותה מדינה, באותה טריטוריה, באותו איש עצמו- חוסר אחידות בגלל סיבות היסטוריות, לכן חל הדין האישי (דין חל באופן שונה על קבוצת אנשים אחרים בגלל דת, מוצא, מעמד). מאז קום המדינה, ישנו ניסיון להעביר דברים מדיני משפחה, מהדין האישי לדין הטריטוריאלי, **לדוגמא** עד 1965 לא היה חוק ירושה, זה היה ע"פ הדין האישי. חוק הירושה הפך את ענייני הירושה לדין טריטוריאלי (כאשר אין צוואה), לא מסתכלים על הדתות.

כיום, כל ענייני המשפחה, הדין הוא אזרחי. **חוץ משלושה דברים שהדין הוא דתי:**

1. נישואין וגירושין-דין דתי, והערכאה היא דתית
2. מזונות אישה-ניתן בביה"ד הרבני ובמשפחה אבל הדין הוא דתי
3. מזונות ילדים - ניתן בביה"ד הרבני ובמשפחה אבל הדין הוא דתי

גם כשביהמ"ש לענייני משפחה דן בעניינים אלה, הוא דן לפי הדין הדתי.

פס"ד קוטק- השופט זילברג (המנוח) אומר כי על "העניינים של הנישואים משוך חוט של הווי ומשוך, וכל אחד רוצה להתחתן לפי הדת שלו". אם זה באמת כך, יש לעשות נישואין אזרחיים, מהסיבה שזה עניין חשוב ורגשי, וכל אחד רוצה לעשות נישואין לפי הדרך שלו. לפי הנימוק של השופט זילברג.

דבר זה גורם לחוסר אחידות, **לדוגמא**, שופט משפחה יכול לדון בשני תיקי מזונות, מדובר בשתי משפחות תאומות מבחינה כלכלית, בבוקר, יחויב האב 2000 ₪ מזונות ילדים, בערב, יחויב האב ב6000 ₪ במזונות ילדים. **למה?** כיוון שמדובר בעדות, דתות שונות, לכן צריך להתאים. ב6000 ₪ חל הדין היהודי, ב-2000 ₪ חל חוק המזונות הכללי לחסרי דין אישי. **החוק אומר; "שני ההורים חייבים במזונות ילדים פרופורציונאלית לפי הכנסותיהם.**

הדין ברכוש הדין הוא אזרחי. חוק יחסי ממון 1973 תשל"ג חל על בית דין דתי. **בפס"ד בבלי** אומר השופט ברק במפורש כי גם בית דין דתי צריך להפעיל את הלכת השיתוף. הדין הוא אזרחי, הסמכות היא מקבילה. או בית דין למשפחה, או בית דין דתי. **ישנם שלושה דרכים להקניית סמכות בתביעה רכושית:**

1. **מגישים תביעה לביהמ"ש לענייני משפחה**, או האיש, או האישה ללא קשר לגירושין. ניתן לבקש פס"ד הצהרתי.
2. **הגשת תביעת גירושין לביה"ד הרבני**, לבקש לכרוך את הסוגיה הרכושית. למרות שזה לא ענייני המעמד האישי. לא ניתן להגיש תביעת גירושין נקייה לביה"ד הרבני, צריך לכרוך את הרכוש בתביעת גירושין.

ברכוש הדין הוא אזרחי-חוק יחסי ממון חל על בתי דין דתיים. **לדוגמא**, גם אם יש שני בודהיסטים שהתאהבו והתחתנו/ידועים בציבור וצברו רכוש, כאשר יתגרשו הרכוש יחולק לפי הדין האזרחי במדינת ישראל, הדין הוא טריטוריאלי.

פס"ד סידס- (בראשית המדינה) **השופט אגנט** אומר כי ענייני הרכוש זה סמכות של בית דין רבני והדין הוא דתי כי חוק בתי דין רבניים אומר כי ענייני נישואין וגירושין בסמכות ייחודית של בית דין רבני. הייתה סברה שענייני רכוש זה ענייני גירושין ונישואין. אבל השקפה זו החזיקה מעמד תקופה קצרה וחוקק חוק שוויון זכויות והאישה, ואז ביהמ"ש העליון אמר כי הסמכות היא מקבילה וגם ביהמ"ש אזרחי יכול לדון בנושא רכוש.

לאחר מכן, התפתחה הלכת הכריכה, כאשר בית דין רבני דן בגירושין הוא יכול לדון בנושאים אחרים, כגון משמורת.

פס"ד גולדמן- אמר כי בשם היעילות כאשר בית דין רבני דן בגירושין אז ידון גם בענייני לא מעמד אישי. גולדמן מרחיב את הסמכות של בית דין רבני. **לדוגמא**, רכוש-למרות שהוא לא מענייני המעמד האישי.

שני דרכים להגיש תביעת רכוש: דרך ראשונה, אישה מגיעה לביהמ"ש למשפחה ומגישה תביעת רכוש, **דרך שנייה**, אישה מגיעה לבית דין רבני ומבקשת לכרוך לתביעת גירושין.

אי אפשר להקנות לבית דין רבני סמכות לדון בענייני רכוש מכוח **סעיף 9 לחוק שיפוט בית דין רבני- בני זוג יכולים להניח סוגיה מענייני המעמד האישי בבית דין הרבני.**

מרוץ סמכויות

אם לדוגמה בעל כורך תביעה בבית הדין הרבני, הוא צריך לעמוד במבחן המשולש. כאשר יש סמכות מקבילה בשתי תביעות, מי שדן זה מי שהגיש את התביעה קודם (או הבעל, או האישה). אומר הבעל, הדין הוא אזרחי הסמכות היא מקבילה, ניתן להקנות סמכות לרבני ע"י כריכה, לכן יש לסלק את התביעה על הסף ע"י **עקרון כיבוד הערכאות ההדדי**. האישה מנגד אומרת, נכון שהבעל הקדים אבל הוא כנה ולא עמד במבחן המשולש.

על מי הנטל להוכיח? הנטל זה המוציא מחברו. ישנם שלושה הליכים:

1. הבעל הגיש תביעה
2. האישה הגישה תביעה
3. בקשתו לסלק על הסף את התביעה

לכן, הבעל הוא המוציא מחברו, ועליו נטל ההוכחה שעמד במבחן המשולש.

8497/00 פלדמן- מדובר כי הבעל הגיש תביעה ראשונה, והאישה הגישה לאחר חודש. נאמר כי אם בית הדין הרבני כבר החליט שהסמכות אצלו, ביהמ"ש למשפחה חייב לקבל זאת. גם אם חושב כי הבעל לא עמד במבחן המשולש, אם יש החלטה שיפוטית שהסמכות ברבני והכריכה כנה. ואח"כ יש דיון בביהמ"ש משפחה לא ניתן להגיד שהתביעה תהיה אצלם. **מדובר על מרוץ החלטות, אבל יש חריג לפלדמן:** גם אם הרבני החליט לפני שהסמכות אצלם, אם זה מחטף או פוגע בכללי הצדק הטבעי ניתן להגיד שהתביעה תעבור לביהמ"ש למשפחה. (כמובן שהמצב גם יכולה להפוך הפוך לגבי בתי המשפט).

לפי פס"ד פלדמן, ביהמ"ש למשפחה היה בודק את תום ליבו של הבעל. כרגע, בודקים את תום ליבם של הדיינים. כאשר הם קבעו כי הסמכות אצלם וחושבים אחרת, האם מדובר במחטף? בחוסר תום לב? פגיעה בכללי הצדק הטבעי?.

מה זה פגיעה בכללי הצדק הטבעי? - זכות טיעון ואיסור על משוא פנים:

*משוא פנים אישי-מדובר על מצב שבו הדיין הוא חבר של הבעל וכיו'.

*משוא פנים מוסדי-כשלביה"ד הרבני יש עמדה והוא מקובע עליה.

פס"ד בבלי- הלכת השיתוף, בדין האזרחי מחייב גם את בתי הדין הרבני, לכן הדין הוא תמיד אזרחי. גם אם נידון תביעה בבית הדין הרבני.

אם גבר לא רוצה להתגרש הוא בד"כ מגיש בבית הדין הרבני:

1. חלוקת רכוש.

2. הסדרי התראות.

(לא טוב !, התביעה תהיה תקועה במשך 7 שנים)

גבר שרוצה להתגרש בחלוקת רכוש שוויונית, שיגיש תביעת רכוש לביהמ"ש למשפחה, והסדרי התראות בבית הדין הרבני.

המשפחות התאומות

כפל הדינים יוצר בעיות, ואין אחידות (לפי חוק הירושה שהיה ע"פ הדין האישי). חוק הירושה עשה חוק טריטוריאלי- דין שחל באופן שווה על כל מי שבטריטוריה. **דין אישי-דין שונה ונפרד באותו עניין שחל על קבוצות מסוימות לפי השתייכות דתית, עדתית, לאום וכיו'.**

בין גבר ואישה יכולים להיות מס' סוגי יחסים:

1. מפגש חד פעמי-סטוץ
2. מכרים
3. ידידים
4. חברים
5. מאורסים
6. מאהבת
7. פילגש
8. ידועים בציבור
9. נישואים
10. גרושים

מי שלא עברה את המפתן הזה (8-10), אין לה זכויות רכושיות.

הפרת הבטחת נישואין, איפה ידון? אם הם לא גרו ביחד אז בביהמ"ש שלום (עד 4.2 מיליון), אם גרו ביחד והיו ידועים בציבור ידון בביהמ"ש לענייני משפחה.

למה הקניין המשפחתי מצריך התייחסות אחרת? יש תחושת בטן שאי אפשר להכיל את דיני הקניין על התא המשפחתי. במערכת החוזים הרגילה באזרחות, לרישום יש תפקיד גדול בדיני הקניין. במערכת המשפחתית, בני הזוג לא שמים לב לרישום כאשר היחסים בניהם טובים. במערכת לא משפחתית, יש חשיבות לפרופורציונאליות של ההשקעה. הרישום לא משקף במסגרת המשפחתית ולא מסתכלים על פרופורציונאליות ההשקעות.

ע"א 300/64 מלכה ברגר נ' מנהל העיזבון - השופט צבי ברנזון מבין שדיני המשפחה הולכים לכיוון של משפחה. ההליך היה בין אישה לבין מנהל עיזבון. אדון ברגר נפטר וגברת ברגר היא היורשת היחידה, באותה תקופה היה מס 30% עיזבון. גברת ברגר אומרת כי העיזבון הוא לא 1000 אלא 500, לא נפתח חשבון משותף והחשבון היה על אדון ברגר, לכן הכספים משותפים. מבחינה פורמאלית זה היה על השם של אדון ברגר, אבל המסגרת המשפחתית מסתכלים על כוונת בני הזוג ולא על הפורמאלי. (אם לא היה נפטר, והיו מתגרשים, הם היו מתחלקים בזה). **השופט צבי ברנזון** אומר אם אין הסכם (אם יש הסכם הוא הקובע) אפשר להסיק שהייתה שותפות כלכלית מלאה בין בני הזוג ולייחס להם כוונה (במכללא) שכל מה שהם צברו שייך להם חצי-חצי והרישום לא משקף, "מאמץ משותף", שותפות נישואין, הנחה שהם התכוונו שהכול חצי-חצי.

ע"א 253/65 בריקר נ' בריקר - היו הרבה נכסים שרשומים חלק על גב' בריקר, וחלק על אדון בריקר, אדון בריקר אומר שמה שרשום עליו שלו ומה שרשום על שניהם חצי-חצי. **השופט אגרנט** **תובע את המונח קופה משותפת, ואיחוד משאבים.**

שני פסקי הדין האלה מדברים על הלכת השיתוף, לא ניתן להכיל את דיני הקניין, דיני הרכוש והדינים הרגילים על דיני המשפחה. אם יש הסכם הולכים לפיו, ואם אין הסכם מתחלקים אחר הסכם משוער.

מהי חזקה? קביעה עובדתית על סמך ניסיון חיים שפותרים אדם מלהוכיח.

מאחר וניסיון החיים מראה לנו שבני זוג חיים בשלום ומקיימים מאמץ משפחתי משותף, ולא שמים לב לרישום אז יש חזקה כי כל מה שצבר זוג נשוי שמקיים מאמץ כלכלי משותף וחיי בשלום, הוא משותף, חצי-חצי.

בהתחלה, לחזקה השיתוף יש שתי תנאים מצברים:

1. חיים בשלום
2. מאמץ משותף

לאחר מכן ביטלו את זה. בנוסף, חזקת השיתוף לא קמה מעצם הנישואין, עצם הנישואין לא יוצר שיתוף אוטומטי, חייב להראות תנאים מצברים. ככל שהשיטה המשפטית תאשר למסורבת גט לפרק את הרכוש ולקבל את זכויותיה הקנייניות במנותק מהגירושין עשינו עימה חסד ושללנו קלף מיקוח מהבעל. חזקת השיתוף היא דבר נפלא למסורבת הגט, הן מגישות פירוק שיתוף. בחזקת השיתוף מחלקים רכוש ע"פ דרישה ולא מחכים לגירושים.

ביהמ"ש העליון אומר כי חזקת השיתוף הולכת לפי דיני החוזים, מה הייתה כוונתם המשוערת של הצדדים. ומסיקים שכוונתם המשותפת של הצדדים היה שהכול חצי-חצי. לכן, חזקת השיתוף נותנת ביטוי להסכמתם ומשקפת אותו. עד מהרה ראו בתי המשפט שהמודל ההסכמי לא מתאים לכל המקרים וצריך תשתית אחרת לחזקת השיתוף. מה שהוביל לשינוי היה ;

ע"א 77/77 רבי נ' רבי - זוג מוסלמים מהגליל, כמקול בחברה הערבית הזוג בונה את חלקו על חלקת הקרקע של האב של החתן. הם התגרשו והיא מגישה תביעה לחצי מהבית (ממה שבנו ביחד). עו"ד הבעל אמר, כי חזקת השיתוף מושתת על המודל ההסכמי, מה הסכימו הצדדים בעת הרכישה ויוצא מתוך הנחה שזוג רגיל מתכוון ולכן יש הסכמה מכללא. בחברה הערבית אם היה שואל את האישה מי הבעלים הייתה אומרת כי האב הוא בעלים, היא התכוונה לכך. ולכן אין חצי-חצי כי לכתחילה לא היה כוונת הצדדים. ביהמ"ש העליון עשה טעות וצריך להגיד שחברת השיתוף יכולה לחול גם על סוג זה של צדדים. לבסוף, נתן לה חצי אבל טעה בכך שבני הזוג התכוונו.

הייתה ביקורת על פס"ד בכך שנצמדו לרציונאל של המודל ההסכמי. מין הראוי זה לא מודל הסכמי, אלא משהו אחר.

פרופ' רוזן צבי (מומחה לדיני משפחה) אומר, הלכת רבי קורעת את המסווה מעל פני הבסיס המשפטי של חזקת השיתוף. המסווה זה הסכם מכללא שלא תמיד קיים. חזקת השיתוף מסתתרת תחת הסכם מכללא, ובמקרה של רבי זה לא היה קיים. חזקת השיתוף צריכה להיות נורמה משפטית טריטוריאליה מבלי לבדוק אם היה הסכם.

תביעה להפרת הבטחת נישואין

כמו שנאמר, כל סוגי תחום המשפחה יש לשאול מה הדין? - דין אזרחי. ניתן לתבוע הפרת חוזה כדין נזיקי, ואפשר לתבוע בעוול תרמית אם התשתית הנכונה. יש הוכחות שצריך להוכיח מראש. עילה חוזית יותר קל להוכיח. **למה לא בית דין רבני?** הם עוד לא נישאו (עדיין). **הערכאה**, אם הם היו בני דודים, או הם ידועים בציבור והייתה הבטחה להתחתן, והם התכוונו לנהל חיים ביחד, בית המשפט למשפחה יטפל בנושא. **אבל**, אם הם היו ידועים בציבור והחליטו להתחתן, בית משפט שלום/מחוזי (תלוי בגובה התביעה).

התרופה היחידה שניתן לתת היא פיצוי ע"פ דיני החוזים במקרה סעד כאשר הופרה הבטחה. **תרופת הביטול ותרופת העקיפה לא רלוונטי, כיוון שלא כופים על אדם להתחתן, או לבטל נישואין כיוון שזה כבר בוטל.**

פרופ' נילי כהן ודניאל פרידמן אומרים שמדובר בתביעות שנמצאות בגבול השפיטות. ישנם מקרים שניתן לייחס להחלטה להתחתן תוקף חוזי. חוזה לא צריך להיות בכתב, אלא יכול להיות ע"פ מכללא. כאשר אנו מדברים על המקרים מדובר בחוזה שנעשה בעל פה. כאשר נכרת חוזה הוא נבחן ע"פ סעיף 2 לחוק החוזים.

ע"א 545/77 פלוני נ' פלונית - זוג החליט להתחתן. הבחורה יהודיה והבחור ערבי נוצרי. חודש לפני החתונה הוא ביטל. הבחורה הגישה תביעה וביהמ"ש קיבל את טענתה שהחלטה להתחתן קיבלה אופי חוזי. אולם, ההחלטה להתחתן נגעה בהעדר מסוימות. לא הוחלט היכן יערך הטקס. מאחר ובגלל הדתות השונות ובישראל אין נישואין אזרחיים לא מוכרים, מתכונת ואופי הטקס הם דברים חשובים ובהיעדרם אין מסוימות. והחוזה הוא void. השופט חיים כהן אומר כי המהותי זה

ההחלטה להתחתן וזה תפס אופי חוזי משפט. השאלה כיצד, היכן, מתי יערכו את טקס הנישואין, שאלה זו טכנית ואין לה לא כלום אם קיום ההחלטה היסודית של להתחתן. ביהמ"ש העליון אומר שלא הולכים להשבת המצב לקדמותו, אלא רק נזקים ממוניים.

ישנם נימוקים לא להכיר בתביעות להפרת נישואין

1. **אינטרס הפרט** - אנו מדברים על עניין חמקמק, על אהבה, אהבה שהסתיימה, חיבה שהולכת וגוברת וכיו. לא מתאים להכיל על עניינים שבלב דינים. קשה להבין את ה"פיק ברכיים" שבענייני נישואין. ההחלטה להתחתן ולבטל חתונה צריכה להיות משוחררת מכל חשש של סנקציה.
2. **אינטרס המדינה** - יותר זול ועדיף לחזור בו, מאשר להתגרש. עדיף שהנישואין יבוטלו במקום שתקום משפחה אם פוטנציאל להתפרקות התא המשפחתי.
3. **סחיטה** - אדם יצא עם בחורה פעמיים לסרט, הבטיח להתחתן איתה ולא עשה זאת. תביעות כאלה מוגשות לביהמ"ש.
4. **הטרדן המתערב** - כאשר יש חסר בחוזה אז יש את מבחן ה"טרדן המתערב". באותו חוזה יש תניה מכללא הגיונית, שהשניים הסכימו מכללא שכל אחד בן חורין לבטל אם הוא לא שלם אם זה. לאותו חוזה שכולו תניות בע"פ יש עוד הבנה מכללא. לכן, נימוק זה יש בו כדי להכריע, כיוון שהוא יוצא מתוך הנימוקים כן להכשיר. לביהמ"ש יש סמכות להשתמש במבחן הטרדן המתערב ולהוסיף סעיפי מכללא שלדעתו קיימים.

ע"א 58/73 - אומר ביהמ"ש העליון הפיצוי על הפרת נישואין צריך להיות מינימאלי ביותר. מדובר על גישה שוביניסטית אשר אומר שכאשר נשים מבטלות נישואין אין צורך בפיצוי כיוון שגברים לא סובלים. הפיצוי על הפרת הבטחת נישואין צריך להיות צנוע ביותר בניגוד להפרת הסכמים מסחריים, במקרה של הפרת הבטחת נישואין אין הנפגע זוכה לפיצויים אשר היו מעמידים אותו במצב של לפני הבטחת הנישואין.

ע"א 416/61 יצחק ממון נ' רחל טריקי - אדון ממון הבטיח לגבי ריקי להתחתן, היו לא נכסים, כספים. ערב החופה הוא שולח לה הסכם ממון הגון ביותר. היא סירבה לחתום והוא ביטל את החתונה והיא הגישה תביעה, הוא הגיש כתב הגנה. ביהמ"ש חייב את אדון יצחק ממון לשלם פיצויים לגבי ריקי.

הטענה שלו לא התקבלה כיוון שקבעו כי הוא בא לשנות ערב החתונה את מה שהיה קיים כבר בהסכם.

התפתחות ההלכה בתביעות נישואין

1. **ע"א 337/62 ייגר נ' פלביץ** - (פס"ד מנחה) אדון פלביץ הבטיח נישואין לייגר והוא היה נשוי. הוא לא קיים את ההבטחה כיוון שהיה נשוי ולכן היא הגישה תביעה. ביהמ"ש אומר כי נשוי לא יכול להבטיח נישואין לאישה. לכן לא נכרת חוזה לכתחילה - זה void. זה נוגד את תקנת הציבור ולא מוסרי-סעיף 30 לחוק החוזים.
2. בשנות ה-80 אמרו כי אם נשוי מבטיח נישואין לפנויה. בודקים את מצב נישואיהם, יכול להיות שהם לא חיים באושר וכיו"ו. ישנן מצב של מסורבות גט לכן הבטיח לאישה אחרת נישואין, זה לא נוגד את תקנת הציבורי, ולא, לא מוסרי.
3. אדם נשוי הבטיח נישואין לפנויה. ומשך אותה במשך 9 שנים. נמאס לה והיא התחתנה עם אחר וילדה לו בן. הראשון בא אליה ושאל אותה מה עשתה וביקש ממנה להתגרש. היא התגרשה והוא לא התגרש. האישה גרושה עם ילד והוא נשוי עם אשתו והוא ממשיך להיטל ממנה. היא נכנסת להיריון ממנו ולא עושה הפלה ויולדת. היא הגישה תביעה להפרת הבטחת נישואין בביהמ"ש. כדי לחייב אותו יש לשנות את ההלכה. **השופט ברק**, אומר כי במציאות של ימינו אין שום פגם מוסרי שאדם שנשוי לאישה אחרת והתאהב באישה אחרת ורוצה תיקון עם אישה אחרת, אין פסול מוסרי שנשוי רוצה להתגרש ולהתחתן עם אחרת. זה לגיטימי לחלוטין.

אין פגם מוסרי שנוגד את תקנת הציבור שאדם נשוי מחפש קשר חדש, ורוצה להתגרש מאשתו.

פס"ד של ביהמ"ש העליון - דחה תביעת נזיקין שאדם תבע את המאהב של אשתו. ביהמ"ש אומר כי תיאורטית ניתן לחשוב על שתי עילות תביעה: הפרת חוזה, סעיף הסל של סעיף הרשלנות שנעשה ע"י מעשה מכוון. ביהמ"ש התייחס גם להפרת חוזה למרות שהתובע לא תבע על זה. לגבי רשלנות, ביהמ"ש העליון דחה טענה זו ואומר כי קשר נישואין לא יוצר בעלות על גופו ורצונותיו של בן הזוג השני, וזכותו המשפטית לנהל קשר רומנטי ומיני עם מי שיחפוץ. גם הדין הפלילי לא מכיר בניאוף כעבירה פלילית, אזרחית, אולם זה מנוגד למוסר. בן הזוג המפרק קשר ללא הצדקה, הנפגע ממנו יתקשה למצוא תרופה משפטית. ביהמ"ש דחה את התביעה.

ביהמ"ש למשפחה בנצרת קבע עקרונית כלפי בן הזוג שבגד כי יתכן וקיימת עילה נזיקית, אולם בנסיבות המקרה הוא לא חייב את האישה שבגדה בפיצוי.

פס"ד בסיליאן - מבטל את העניין של ההסכמה ומשתית את חזקת השיתוף על בסיס דברים אחרים.

דובר על יהודי פרסי שעשה עסקים השיח הפרסי וקיבל הרבה כסף, קנה נכסים בת"א על שמו. על שם האישה פלורה הייתה חנות פרחים. **ביהמ"ש החליט לגבי ארבעת הנכסים:**

1. הנכסים לפני הנישואים - נכס מלפני הנישואין לא חוסה תחת חזקת השיתוף. זה הגיוני ומוסרי.
2. הנכסים אחרי הנישואים - גולת הכותרת של חזקת השיתוף. ברור שמדובר ברכוש משותף שנקנה בתקופת הנישואין.
3. הדירה אחרי הנישואים - בהתחלה לא היה שיתוף. **פס"ד ליברמן** החל את חזקת השיתוף על נכסים. אין הבחנה בין עסקים לבין דירת מגורים. הבחנה זו גם לא הגיונית.
4. החנות אחרי הנישואים - הרציונאל הנוסף של פס"ד בסיליאן היא שחזקת השיתוף ניתנת לסטירה. אמרה גבי פלורה בנימוקה כי החנות לא נרכשה מכספים משותפים, בשנות ה-50 היה פידאיון (באו מירדן), היה מקרה טרגי, אוטובוס שנסע לאילת נשחטו 34 אנשים, אמא של פלורה נרצחה והיא קיבלה כסף, בזה היא קנתה את החנות. ביהמ"ש העליון קיבל את טענתה שמקור הכסף וייעוד הנכסים אין מקום להחיל את חזקת השיתוף. מדובר במשהו אישי שלא מניב פירות והולך לצדקה.

מדובר על התנתקות סופית מהקונסטרוקציה מחזקת השיתוף. היא לא עוד מושתת על כוונת הצדדים, בנוסף, לא נותנת ביטוי להסכמות מכללא.

ע"א 806/93 הדרי נ' הדרי - השופט שמגר אומר כי במקרים מסוימים ויוצאי דופן, חזקת השיתוף תפרוס כנפיה גם על נכס (דירת מגורים) שבאה מלפני הנישואים. **השופט שמגר מציע מבחני עזר, ואם יראו כי חלק גדול מהמבחנים יתקיים ניתן יהיה להכיל את חזקת השיתוף על נכס:**

1. טיב הנכס - אם לא מדובר בדירת מגורים לא נחיל את חזקת השיתוף. אם מדובר בדירת מגורים הנטייה תהיה להכיל.
2. משך הנישואים - התייחסות שונה לזוג שנשוי זמן קצר, לעומת זוג שנשוי שנים רבות. ושדירת המגורים מומנה ע"י כספים משותפים.
3. אם מדובר בנישואין או שניים - בנישואים שניים הנטייה לשמור על הפרדה רכושית. אם מתקיימים כל התנאים, ניתן להכיל את חזקת השיתוף על נכס.

השופט שמגר אומר כי במרוצת שנות נישואין, נראה כי התקבלה החלטה כי כל מה שהם קנו וחזקת השיתוף חל עליהם, גם הנכס שרשום על דוד חזקת השיתוף חלה עליו.

אין חוק חזקת השיתוף, הכול זה הלכות של ביהמ"ש.

הלכת השיתוף התפתחה בארבעה מישורים מרכזיים:

- 1. היקף החובות והזכויות** – אם הזמן על כל סוג נכס, דירת מגורים, רכב, פנסיה, קופת גמל, זכויות סוציאליות – חצי מגיע לצד השני. כולל מוניטין וכושר השתכרות עתידי. בנוסף, גם חובות. ביהמ"ש העליון אומר כי הטוען לזכויות בכוח חזקת השיתוף חייב לשאת בחובות משותפים שהתקיימו בתום לב לצורכי המשפחה.
ע"א 677/71 דוד נ' דוד – רצה לחייב את האישה במשכנתא לדירה שקנה לפילגש שלו. לא חייבו את האישה במשכנתא כיוון שלא דובר על דירה שנקנתה בזמן הנישואין לחייהם המשותפים. ביהמ"ש העליון אומר, כפועל יוצא מהחזקה בדבר שותפות ככלית בנכסים, קיימת חזקה בדבר אחריות משותפות מקבילה לחובות שנעשו ברך רגילה ע"י אחד מבני הזוג בתקופת קיומה של השותפות.
ע"א 446/69 לוי נ' לוי – **השופט ברנזון** אומר כי הצדק דורש והדעת נותנת שבן זוג אחד אינו יכול ואינו צריך להיות רק הנהנה מהשותפות מבין הזוג השני בנכסי המשפחה, מבלי לשאת בעול החובות שנעשו בייצור או ברכישת הנכסים או בהוצאות השותפות של המשפחה. **הימורים** – במקרים אלה כאשר הבעל טוען כי האישה ידעה על ההימורים ועודדה אותו. **האם ניתן לחייב בחובות? – כן.**
- 2. חזקת השיתוף חלה על ידועים בציבור** – אם הרציונאל הוא על שותפות וצדק, אולם בני הזוג לא יכולים להתחתן. אם הם עברו את מבחני הידועים בציבור (שאחד מהם זה שותפות כלכלית, גרים ומנהלים חיים משותפים יחדיו) חלה עליהם חזקת השיתוף.
- 3. צמצום או ביטול התנאים מכילים את החזקה** – כל עוד חיים תחת אותה קורת גג, חזקת השיתוף לא נסתרת. ביהמ"ש העליון אומר בכמה פס"ד כי תנאי זה לא קיים עוד;
ע"א 529/76 אזוקי נ' אזוקי – השופט איילון אומר כי רקע או פירוד של ממש יפסיק את שיתוף הנכסים
רע"א 964/92 אורון נ' אורון – ביהמ"ש העליון אומר כי היום אין דרישה של הוכחת חיים הרמוניים לצורת חזקת השיתוף. די כי הוכח כי בני הזוג חיו יחד תחת אותה קורת גג אחת כדי ללמוד על קיום של חזקת השיתוף.
ע"א 234/ גדסי נ' גדסי – הדרישה לשלום בית אומרת השופטת נתניהו הייתה מינימאלית כדי להוכיח חזקת השיתוף, אולם היום זה צומצם למינימום ולחיים תחת קורת גג אחת.
- 4. חזקת השיתוף מושתת על תום לב, הגינות ושוויון** – (הנמקה פילוסופית)
ע"א 1915/91 קנובלר, יעקובי (איחדו בין שני פסקי דין) – **השופט טל** (דתי) אומר כי "חזקת השיתוף איננה תלויה יותר בשאלה מה הייתה הכוונה המשוערת של בני הזוג. אלא, היא תוצאה ערכית מהפכנית, אידיאולוגית של מושגי השוויון והצדק".
פס"ד בבלי – **אומר השופט ברק** כי "הלכת השיתוף היא פרי יצירת ביהמ"ש. ומשתמשת בקונסטרוקציה חוזית, המכשיר המשפטי הוא הסכם מכללא. אבל הסכם מכללא לא תמיד נמצא, חזקת השיתוף נועדה להגשים ערכים ומטרות של צדק חברתי ושוויון".

ידועים בציבור

חזקת השיתוף, מבחינת רכוש, חלה גם על ידועים בציבור.

פס"ד אנגלי – ג'ון ומרי, יכולים להינשא בכמה דרכים: נישואין דתיים, ידועים בציבור, או נישואין אזרחיים. הם מחליטים לחיות כידועים בציבור. הפרלמנט בלונדון נותן זכויות לידועים בציבור ומשווה אותם במעמד של זוג נשוי. **האם נגיד שהפרלמנט בלונדון ליברלי, או טוטליטרי?** – בני הזוג בחרו מדעת לא להכיל על עצמם את דיני הנישואים. ג'ון לא רוצה שמרי תירש אותו. אם הוא היה רוצה לתת לה הוא היה מתחתן איתה באחת מהדרכים, או לחילופין עושה הסכם חוזי.

בישראל המצב שונה, ישנם 39 חוקים שהשוו את המעמד של ידועים בציבור למעמד של זוגות נישואים. בניגוד למדינות עולם, קל להיכנס למשבצת של ידועים בציבור. בנוסף, ניתן להיות ידוע בציבור אם אותו אדם נשוי לאדם אחר. מאחר ואנשים לא יכולים להתחתן ואין נישואין אזרחיים, ישנם 39 חוקים אשר עוזרים לידועים בציבור. **ישראל עשתה בטוב לגבי מצבם של ידועים בציבור.**

רכוש - חזקת השיתוף חלה. לא צריך חוק יחסי ממון. כל זוג שיוכיח ע"פ התנאים חזקת השיתוף חלה.

מזונות - נימוקים ל-למה לא לתת מזונות: מדובר בדין אישי. בנוסף גם אישה נשואה לא מגיע לה מזונות לאחר הנישואים.

הגיעו לביהמ"ש פסקי דין טרגיים - זוג ידוע בציבור ללא נכסים משותפים. אומר ביהמ"ש העליון כי במקרים קיצוניים כאלה שהידוע בציבורי אחראי לפרידה, ואין רכוש, ולאשה אין כלום, ניתן לאישה מזונות שיקום או הסתגלות למשך תקופה. הרציונאל המשפטי הוא הסכם מכללא.

ירושה - אלמנה יורשת חצי כאשר אין צוואה. ידועה בציבור יורשת כמו אלמנה, אולם, כל הזכויות (39 החוקים ללא קשר לנישואין אחרים) מותנים בנישואין לאחר. כלומר, אם היא נשואה למישהו אחר היא לא תירש אותו. אם כן רוצים להוריש בכל זאת, יש לעשות צוואה.

המקרים שמגיעים תיקי ידועים בציבור לביהמ"ש

- מקרה I - חזקת השיתוף** - אומרים כי מדובר בידועים בציבור, אשר הנכסים רשומים על הגבר ולא על האישה. אם אותו אדם הצליח לסתור את חזקת השיתוף היא לא תקבל חצי. ואם לא הצליח לסתור היא כן תקבל.
- מקרה II - ירושה** - אדם נפטר ואין צוואה. האישה דורשת לקבל חצי ממה שמגיע לה בירושה ולהתחלק עם הילדים של המנוח. אם היא תוכיח כי הייתה ידועה בציבור של המנוח היא תיקח חצי מכוח חזקת השיתוף. וממה שישאר היא תיקח את הירושה (סה"כ 75% מהכסף). לכן יש דרייב לצדדים לגמור את העניין בפשרות.

מקרים שידועים בציבור עם נישואים לאחרים/ללא נישואים לאחרים

- מקרה I - נישואים לאחרים** - האישה מקבלת מכוח חזקת השיתוף ולא מהירושה.
- מקרה II - לא נישואים לאחרים** - האישה תקבל 75% מהירושה ולא מכוח חזקת השיתוף.
- חזקת השיתוף ברוב המקרים מסתיימת בגט.

התפתחויות

- הביטוי העברי "הידועה בציבורי אשתו". אם הציבור חושב שמדובר בזוג נשוי יתנו זכויות של אישה נשואה. כאשר הציבור לא חושב שמדובר באשתו, היא לא ידועה בציבור ולא מגיע לה זכויות.
- ביהמ"ש העליון אומר כי לא אכפת מה הציבור אומר. בודקים לפני המבחנים; האם יש תא משפחתי שעומד במבחנים של ידועים בציבור.
- פס"ד אפרת** - האישה אמרה כי היא רוצה לקבל את שם המשפחה 'אפרת'. הם לא היו יכולים להתחתן כיוון שהיו גרושה וכהן. ביהמ"ש העליון אומר כי אנשים נדחפים למצב של ידועים בציבור, לכן זכותה של האישה לשאת את שם משפחתו של בן זוגה שהיא בחרה בו.

ידועים בציבור תובעים בביהמ"ש לענייני משפחה. בנוסף, דנים בחזקת השיתוף בביהמ"ש לענייני משפחה.

(מרצה אורח: עו"ד שמוליק מורן, מתמחה בדיני משפחה)

פוטנציאל השתכרות/ פערי השתכרות

הבעיה: ברוב מדינות העולם, כאשר זוג נשוי נפרד אחרי שנות נישואין ארוכות. מטרידה את בתי המשפט השאלה, האם בן זוג אחר משתכר יותר מבן זוג אחר, ובן הזוג הזה נסמך על זה. עולה השאלה: מה קורה בעת הגירושין? האם הגיוני שבן הזוג שיוצא מהנישואין עם קרירה וממשיך לעבוד ולהשתכר, ישמור את כל ההכנסות לעצמו ברגע הפרדה. זה בולט במקומות שבהן מבחינה חברתית, האם מגדלת את הילדים. בן הזוג שלא פיתח את יכולת ההשתכרות נשאר חלש.

בישראל לפי ההלכה העברית, בניגוד לדינים אזרחיים שנמצאים במדינות אחרות. הדין האישי מפסיק את דיני המזונות בעת הגירושין. אין חובת מזונות מכוח דיני המזונות מבין זוג חזק לבין זוג חלש ע"פ הדין הישראלי. לכן, נוצר מצב שבישראל, בניגוד למדינות אחרות, צריך לנסות לפתח פתרון לבעיה זו, לא דרך דיני המזונות.

בעשרות השנים במדינת ישראל זה לא הטריד את מערכת המשפט. אולם, בשנים האחרונות נושא זה עלה וגם המחוקק התייחס לשאלה הזו. סעיף 8 לחוק יחסי ממון בין בני זוג, שתוקן לפני מס' שנים-

סמכויות מיוחדות (תיקון מס' 4) תשס"ט-2008

8. ראה בית המשפט או בית הדין נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת, רשאי הוא, לבקשת אחד מבני הזוג – אם לא נפסק בדבר יחסי הממון בפסק דין להתרת נישואין – לעשות אחת או יותר מאלה במסגרת איזון המשאבים:

(1) לקבוע נכסים נוספים על המפורטים בסעיף 5 ששוויים לא יאוזן בין בני הזוג;

(תיקון מס' 4) תשס"ט-2008

(2) לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה מחצה על מחצה, אלא לפי יחס אחר שיקבע בהתחשב, בין השאר, בנכסים עתידיים, לרבות בכושר ההשתכרות של כל אחד מבני הזוג;

(תיקון מס' 4) תשס"ט-2008

(3) לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה לפי שוויים במועד איזון המשאבים, אלא לפי שוויים במועד מוקדם יותר שיקבע;

(תיקון מס' 4) תשס"ט-2008

(4) לקבוע שאיזון המשאבים לא יתייחס לנכסים שהיו לבני הזוג במועד איזון המשאבים אלא לנכסים שהיו להם במועד מוקדם יותר שיקבע.

המחוקק בשנת 2009 ראה לנכון להגיד שמאחר ודיני המזונות לא נותנים פתרון לבעיית הפרשי השתכרות והצורך לתת פתרון לבן זוג חלש. ראה צורך לפתור את זה במסגרת איזון משאבים בחוק יחסי ממון.

בע"מ 4623/04 פלונית - רו"ח שהיה לו משרד עצמאי, הוא הרוויח בסדר גודל של 800 אלף ₪ בשנה. אשתו הייתה מורה. הם היו נשואים לערך 30 שנים + ילדים. הבעל היה מפרנס את המשפחה. לאחר מכן הם נפרדו. האישה אמרה כי היא הייתה יכולה להיות מוצלחת, אולם הם עשו בחירה משותפת בתא המשפחתי שהיא תהיה מורה ותגדל את הילדים, ותדאג לתא המשפחתי והבעל ידאג לנכסי הקריירה. ביהמ"ש העליון תבע את המושג נכסי קריירה והפיצוי על נכסי הקריירה. להבדיל מוויכוחים קודמים על מוניטין, זה לא הגיוני והוגן שאנשים יתעלמו בעת חלוקת הרכוש מההבדלים בקרירות שלהם כאשר הם יוצאים מהנישואין. מתבקשת השאלה: אולי זה כן הוגן (?)- לדעת המרצה, ישנם פרמטרים של הוגנות. לדוגמא, כאשר האישה בוגדת במהלך הנישואין, או לחילופין, הבעל מזמין את האישה לבוא ולעבוד איתו במשרד מצליח, והיא בוחרת מבחירה שלה לא לעשות כן, ולהישאר בבית.

כאשר הציעו את התיקון בחוק יחסי ממון, סיווגו בהצעת החוק את נכסי הקריירה במסגרת סעיף 5 לחוק יחסי ממון.

הזכות לאיזון בפקיעת הנישואין (תיקון מס' 4) תשס"ט-2008

5. (א) עם התרת הנישואין או עם פקיעת הנישואין עקב מותו של בן זוג (בחוק זה – פקיעת הנישואין) זכאי כל אחד מבני הזוג למחצית שווים של כלל נכסי בני הזוג, למעט –

(1) נכסים שהיו להם ערב הנישואין או שקיבלו במתנה או בירושה בתקופת הנישואין;

(תיקון מס' 1) תש"ן-1990

(2) גימלה המשתלמת לאחד מבני הזוג על-ידי המוסד לביטוח לאומי, או גימלה או פיצוי שנפסקו או המגיעים על פי חיקוק לאחד מבני-הזוג בשל נזק גוף, או מוות;

(3) נכסים שבני הזוג הסכימו בכתב ששוויים לא יאוזן ביניהם.
(ב) בפקיעת הנישואין עקב מותו של בן זוג יבואו, לעניין הזכות, לאיזון המשאבים, יורשיו במקומו.

(תיקון מס' 4) תשס"ט-2008

(ג) בסעיף זה, "כלל נכסי בני הזוג" – לרבות זכויות עתידיות לפנסיה, פיצויי פרישה, קרנות השתלמות, קופות תגמולים וחסכונות.

במסגרת התיקון, רצו להוסיף בסעיף (ג) "לרבות נכסי קריירה ופוטנציאל השתכרות של בני הזוג". הצעת חוק זו לא התקבלה, ולא אושר במסגרת החוק. העבירו את נושא פוטנציאל השתכרות לסעיף 8 לחוק יחסי ממון בין בני זוג.

בכל מה שקשור במה שהמחוקק רצה לומר, פוטנציאל השתכרות בין הצדדים הוא לא בהכרח נכס גילי. כיוון, שלא ניתן למכור אותו, לא ניתן להוריש, רוב פוטנציאל השתכרות לא יניב הכנסה אם אותו אדם לא יעבוד עליו. מוניטין אישי יכול להיות נכס (אולם בעייתית).

הפסיקה אומרת שכאר מדובר על פוטנציאל השתכרות לא צריך מקצוע אישי. שאלת פוטנציאל השתכרות היא יותר קשה משאלת מוניטין.

השופט ברק בביהמ"ש עליון בשאלת מזונות אצל ידועים בציבור בנישואין אזרחיים- מכוח מה יש להם חבות למזונות בהנחה שלא עשו הסכם ממון? – הסכם מכללא. האם זה הסבר מספק שמייצר חובה למזונות לאחר פרידה?; התשובה לזה בעייתית. כיוון, שהסכם מכללא זה שהצדדים עשו הסכם ולא כתבו אותו. עכשיו השופט בדיעבד צריך לפרש את ההסכם בניהם. השופט ברק דיבר על חובת תום הלב והצורך בשוויון, צדק. הם המקור שצריך למלא תוכן את חובת המזונות של בן זוג שאין עליו חובת מזונות מכוח הדין האישי. זה נכון לידועים בציבור, ולנישואין אזרחיים.

כללים:

1. ביהמ"ש צריך להחליט האם מדובר בנכס.
2. לגבי פוטנציאל השתכרות הפסיקה מתקשה לתת פרמטרים. כדי שביהמ"ש יתייחס שאלה זו צריך להיות פער בהשתכרות, בנוסף, האם הפער נוצר כתוצאה מהקרבה של אחד הצדדים לטובת האחר?.
3. תרומה של בן הזוג החלש לטובת פיתוח הקריירה של בן הזוג החזק.

אם התשובות לשאלות אלה חיוביות, אזי נפתח פתח שמצדיק איזון כלשהו בשל הפערים בפוטנציאל השתכרות.

תמ"ש 17359-01-10; השופט נפתלי שילון- הוא חוזר ומזכיר את הפרמטרים אשר פותחים את הפתח לשאלה, האם צריך לאזן? .

השאלה הבאה: איך מאזנים ?

כאשר יש רכוש רב לחלק, הבעיה פחות כבדה. ככל שמרכיב הכישרון האישי שלא קשור לנישואין גדול יותר בהפקת ההכנסה, אך פחות מוצדק לתת את האיזון. השותפות בפרוטנציאל ההשתכרות יותר קטן. **נשאלת השאלה איך ניתן לתת זאת?** – הפסיקה העדיפה תשלום חד פעמי. בית הדין הרבני בחיפה ב – 83009/5 ובית הדין הרבני בנתניה ב-824780 טוען שלהמשיך ולשלם כסף לאישה זה כמו עבדות וזה אסור מהתורה. כל הרעיון שלהמשיך ולשלם משהו לאחר סיום הנישואין זה משהו שמנוגד להלכה ואין מקום לפסוק אותו. הוא מנתח את זה דרך סעיף 8 לחוק יחסי ממון. גישת בתי הדין הרבניים, הסיכוי לקבל פרוטנציאל השתכרות שואף לאפס. וזה מחדד את סוגיות מרוץ הסמכויות כאשר יש פערי השתכרות. פרופ' שחר ליפשיץ אומר כי הוא מדמה את זה למזונות וצריך להמשיך ולשלם את זה בתשלומים עיתים.

חזקת השיתוף וזכויות צד ג'

האם האישה יכולה ללכת לצד ג' ולבקש את כספה, כאשר צד ג' קנה את הבית מהבעל? צד ג' אומר כי הוא הסתמך על רישום בטאבו, ושם היה כתוב כי הבית רשום על שם הבעל. **השופט שמגר בפס"ד וינפלד**; מטיל חובת זהירות ברמה גבוהה על צד ג' תם לב. יש אפשרות תביעה כנגד צד ג'. אם צד ג' קונה דירה מהבעל, והוא יודע שהבעל מתגורר בדירה עם בת/בן זוג, שביקש שהאישה תבוא לחתום על מכירת הדירה. גם אם הוא תם לב, אבל ידע כי הוא גר עם בן/בת זוג (על ידועים בציבור וחד מיניים) יש לבקש כי הוא יחתום גם, ואם לא חתם, ישנה אפשרות לבת/בן הזוג לתבוע. עקרון השותפות בנכסים בתא המשפחתי זה Common Sense. כלומר, כל אחד יודע שבמסגרת המשפחתית רישום הדירה לא משקף ובני הזוג חובקים באותם זכויות. **חזקת השיתוף מחייבת צד ג'**

האם חזקת השיתוף יכולים להשתמש בה לא רק בעלי הזכות, אלא חליפיהם? דוגמה: אישה נפטרה ועשתה צוואה כי כל רכושה יעבור לביתה סוזן. כאשר הולכים לחשבון הבנק מגלים כי אין כסף. האם סוזן יכולה לבוא לאב ולהגיד לו כי מגיע לה חצי? האם לא מתה עם 1000 ש"ח, אלא עם 500 ש"ח קנייני. בהנחה שהייתה חזקת שיתוף בין הבעל והאישה זה חצי-חצי.

תחילה, ביהמ"ש העליון לא הסכים עם זה. כיוון שאם האישה לא תבעה את הכסף בחייה, ולכן לא מגיע לבת.

הפסיקה אומרת כי למה האישה לא תבעה את בעלה, ברוב המקרים לא תובעים למרות שהרכוש רשום על אחד מבני הזוג. תובעים כאשר יש סיום יחסים. ביהמ"ש העליון בודק למה האישה לא תבעה. אם האישה חייה חיים טובים עם הבעל לא הייתה לה סיבה לתבוע, אולם זה לא אומר כי היא לא חשבה שמגיע לה חצי. ולכן יש את חזקת השיתוף. במקרה כזה, **יאפשרו לבת לתבוע כי מגיע לה חצי, אולם לא הייתה לה סיבה לתבוע.**

אבל, אם היחסים עלו על סרטון, והאישה לא תבעה את הבעל, זה אומר שהיא בעצמה הבינה שהכסף לא מגיע לה. לכן, **הבת לא יכולה לתבוע את הכסף**, כי לכתחילה הכסף לא מיועד לאם.

סעיף 148 לחוק הירושה;

148. שמירת דיני משפחה "חוק זה אינו בא לפגוע ביחסי ממון בין איש לאשתו או בזכויות הנובעות מקשר האישות; אולם על זכויות ירושה ועל זכויות למזונות מן העיזבון לא יחול אלא חוק זה".

כאשר אדם נפטר, לפני שמחלקים את העיזבון, יש לבדוק את הזכויות הקנייניות שהיו בין השניים. ישנם שני מערכות דינים: קניין ועיזבון. לפני שמחלקים עיזבון לפני דיני הירושה, יש לבדוק מה מחלקים וע"פ מה מחלקים, דיני הירושה או מכוח קנייני.

חוק יחסי ממון נחקק בשנת 1974

[תקופה ראשונה – חזקת השיתוף שחל על זוגות שנישאו לפני שנת 1974. התקופה השנייה – חוק יחסי ממון לאחר שנת 1974 חל חוק יחסי ממון]

היתרון של מסורבות הגט שנישאו לפני שנת 1974 וחלה עליהם חזקת השיתוף, היה שהן יכולות לקבל מחצית הרכוש. בחוק יחסי ממון מגיע מחצית מהרכוש רק שמתגרשים. לכן, נוצר מצב כי הבעל מחזיק בשתי מפתחות: מוות (אם הבעל ימות האישה תקבל מה שמגיע לה) או, כאשר בני הזוג יתגרשו.

פס"ד עזוגי – בעבר, לפני חקיקת חוק יחסי ממון בשנת 1974, ביקשו להסדיר את חוק יחסי ממון ע"י המחוקק ולא ע"י ביהמ"ש כיוון שנושא זה לא מתאים לחקיקה שיפוטית... בינתיים, המחוקק נזקק לעניין אולם ההסדר שנמצא בחוק רחוק מהדעת שכן מדובר במצב של מוות או גט.

פרופ' צבי רוזן – תוצאותיו של המשפט שנוצר בלתי רצויות, זה מעודד סחיטות, קלפי מיקוח ומצבה של אישה נשואה הורע לעומת מצבה של אישה לפני החוק, או ידועה בציבור. המחוקק לא היה ער לדין האישי ואילו ציו. לאור התוצאה הסופית, טוב היה לחוק במתכונתו הנוכחית שלא נברא משנברא.

אין איסור הלכתי לחלק רכוש לפני הגירושים. הקלאסי שאיזון נכסים נעשה בעת הגירושים כאשר מפרידים רכוש.

פס"ד קנובלר יעקבי – גב' קנובלר, וגב' יעקבי התחתנו אחרי שנת 1974 ורצו להתגרש מבעליהן. עו"ד אשר ייצגו את הנשים טענו שני טענות חלופיות, אם טענה אחת הייתה מתקבלת, הגב' היו מקבלות את הרכוש. היו חמישה שופטים.

הטענה הראשונה; (שאם היא הייתה מתקבלת היו נותנים חצי לנשים) **סימולטניות**, כלומר בו זמנית, גבר יוצא עם שני נשים בו זמנית. זוגות שנישאו לפני שנת 1974 וידועים בציבור חלה עליהם חזקת השיתוף, אולם חזקת השיתוף ממשיכה לחול באופן סימולטני לחוק (מקביל לחוק) גם לזוגות שנישאו לאחר שנת 1974. הרציונאליים בחזקת השיתוף לא חלים על זוגות שהתחתנו לאחר שנת 1974? – ברור שכן. זוהי טענה מרחיקה לכת והיא נולדה בגלל המצוקה של מסורבות הגט. החוק באופן מפורש לא מבטל את חזקת השיתוף, בגירושים חצי-חצי, אבל לא אומר שלפני הגירושים לא היה חזקת שיתוף. **האם הסימולטניות קיימת, או לא?** – (הטענה הסימולטנית יוצאת מחוץ לחוק).

השופט שמגר – כן. חזקת השיתוף קיימת גם בכל האמור לזוגות שנישאו לאחר שנת 1974. הוא מקבל את הטענה הבו-זמנית. חוק יחסי ממון לא מבטל את חזקת השיתוף.

השופט דורנר – כן. זוגות שנישאו לאחר שנת 1974 האישה יכולה לקבל חצי ע"פ חזקת השיתוף. השופט טל-לא.

השופט שטרסברג-כהן-לא.

השופט מצה –לא.

הטענה השנייה; **פקיעה זה לא רק גירוש או מוות, אלא גם פקיעה דה-פקטו.** התמוטטות הקשר הזוגי זה פקיעה, וזוג שיוכיח כי הנישואין פקעו ניתן לעשות איזון. (טענה זו הולכת לפי החוק). מגיע לאישה חצי כאשר יש פקיעה, ולכן פקיעה זה גם דה-פקטו.

השופט שמגר-לא.

השופט דורנר-לא.

השופט טל-כן.

השופט שטרסברג-כהן-כן.

השופט מצה – לא.

סיכום פס"ד ניסו להקהל על מסורבות הגט, נטענו שני טענות, ושניהם נדחו בשלוש נגד שניים. בכל זאת, רווח והצלה מסוימים באו למסורבות הגט שנישאו לאחר שנת 1974. **אומרת השופטת שטרסברג-כהן** כי לא חושבת שיש סימולטניות, אולם הזוג נישא לאחר שנת 1974 ונרשם על שם הבעל, חזקת שיתוף אין לה. אבל לא ניתן למנוע ממנה להוכיח והנטל עליה לגבי כל נכס ונכס שהוא משותף מכוח דיני חוזים. אבל, מאחר וזה מסגרת משפחתית ולא שני אנשים זרים, הנטל לדרוש ממנה להוכיח שיתוף על נכסים משפחתיים מובהקים הוא קטן. (תביעה רכושית שחצי שלה והנטל עליה להוכיח כי זה שלה). השופטים שמגר ודורנר תומכים בדעתה של השופטת שטרסברג-כהן.

הבעיות איך ניתן להוכיח קופות גמל, פנסיה וכיו' ? נוצר סיבוך. אישה שנישאה לאחר שנת 1974 יש לה אפשרות לחכות לפקיעה ויהיה איזון, או להראות כוונת שיתוף בכל רכוש ורכוש והיא תקבל חצי.

שתי תביעות אופייניות למגזר המוסלמי:

שלושת התביעות המיוחדות: שתי אלו לפנינו, והבטחת שווא לנישואין שלמדנו לפני. על נישואין וגירושין חל דין אישי. והדין המוסלמי מאפשר לגרש את אשתו ללא כלום. כדי להילחם בתופעה זו חוק העונשין הביא סעיף איסור על כך – המדינה לא רוצה לעודד זאת. הגירושין יתפסו אבל יש עונש פלילי. הגבי' סולטן (פס"ד סולטן). באה להגיש תביעה נזיקית על עוולה – הפרת חובה חקוקה. לא לגרש אישה בעל כורחה. בדין האישי הוא גירש אותה – עבירה פלילית ואז אוטומטית הוא ביצע עוולה אזרחית נזיקית של הפרת חובה חקוקה. לא מספיק להוכיח עוולה מה הנזק, ? בחברה המוסלמית, אין מזונות חברתית היא נדפקת וכיוו.. המחוזי והשלוש דחו את תביעותיה בנימוק משונה – איך את יכולה לתבוע בדין אזרחי אם הדין האישי מאפשר את זה? וזה מוזר.. מה הקשר. היום הממוצע לזה זה 80-90 אלף ₪ על גירושין בעל כורחה. בשביל להימנע מזה היו משאירים את האישה בבית ולוקחים אישה צעירה משכם אבל אז תבעו על סעיף 183 – ביגמיה – כל טענה של דמוקרטיה ועקרון החוקתיות לא תופסת. מבחינת גם הנישואין בריבוי נישואין תופסים וגם הגירושין במגורשת. אבל המדינה תמיד תטיל סנקציה כי יש נזק ופלילי (איסור).

בחזקת השיתוף בכל רגע יש שותפות בנכסים. טעות של רבים, בחזקת השיתוף יש שיתוף קנייני מיידי, בהסדר איזון המשאבים של החוק יש שיתוף קנייני בחזקת החוק- הבחנה לא נכונה. ישנה הפרדה רכושית. לדוגמא, אם רשום על אחד מבני הזוג הבית, זה יהיה רשום על שמו. חזקת השיתוף לזוגות שנישאו לפני 1973 אומרת כי חצי שייך לאישה גם אם לא רשום עליה, אולם, כאשר רשום על הבעל נכסים באיזון משאבים, בפקיעה עושים חצי.

הפרדה רכושית- איזון בפקיעה

כאשר האישה רוצה לבוא ולדרוש איזון בפקיעה לאחר שנת 1974 לא ניתן יהיה לתבוע את הבעל על מרמה כיוון שאין אילו נכסים שלה. כאשר הבעל מוכר נכס שרשום על שמו לאחר שנת 1974 הנכס הוא שלו. הרישום משקף הפרדה רכושית.

כאשר זוג התחתן בשנת 1980 וצבר נכסים, כאשר היחסים עלו על שרטון, החל למכור הבעל נכסים. אומר כי אין לו נכסים והאישה חייבת לו, **ישנם שני סעיפים רלוונטיים:**

אמצעים לשמירת זכויות

11. עשה אחד מבני הזוג פעולה שיש בה כדי לסכל זכות או זכות עתידה של בן הזוג השני על פי הסכם ממון או על פי הסדר איזון המשאבים, או שקיים חשש סביר שהוא עומד לעשות פעולה כזאת, רשאי בית המשפט או בית הדין, לפי בקשת בן הזוג השני, לנקוט אמצעים לשמירת הזכות האמורה, ובין השאר רשאי הוא לעשות אחת או יותר מאלה:

- (1) לצוות על מתן ידיעות ועל מתן ערובה;
- (2) לקבוע פעולות שיהיו טעונות הסכמת שני בני הזוג;
- (3) לצוות על רישום הערה מתאימה בפנקס המתנהל על פי חוק שרשום בו נכס של אחד מבני הזוג.

מדובר על מצב שאחד מבן הזוג אומר כי יש חשש לסיכול הנכסים והברחתם (הנכסים שלא שלה אולם בפקיעה יגיע לה חצי). סעיף 11 מאפשר לבן הזוג שחושש שיבריח סעדים זמניים שלא יישכרו בנכסים האלה.

הקדמת המועד לאיזון המשאבים (תיקון מס' 4) תשס"ט-2008

א.5. (א) הזכות לאיזון משאבים לפי סעיף 5 תהיה לכל אחד מבני הזוג אף בטרם פקיעת הנישואין אם הוגשה בקשה לביצועו של הסדר איזון משאבים לפי פרק זה והתקיים אחד מהתנאים המפורטים להלן:

(1) חלפה שנה מיום שנפתח אחד מההליכים האלה:

- (א) הליך להתרת נישואין;
- (ב) תביעה לחלוקת רכוש בין בני הזוג, לרבות תביעה לפירוק שיתוף במקרקעין המשותפים לבני הזוג לפי חוק המקרקעין, התשכ"ט-1969, תביעה לפסק דין הצהרתי בדבר זכויות בני הזוג ברכוש, בקשה לביצוע הסדר איזון משאבים לפי פרק זה או בקשה לפי סעיף 11;
- (2) קיים קרע בין בני הזוג או שבני הזוג חיים בנפרד אף אם תחת קורת גג אחת במשך תקופה מצטברת של תשעה חודשים לפחות מתוך תקופה רצופה של שנה; בית המשפט או בית הדין רשאי לקצר את התקופה האמורה בפסקה זו אם ניתנה החלטה שיפוטית המעידה על קיומו של קרע בין בני הזוג.

(ב) בית המשפט או בית הדין רשאי בהחלטה מנומקת בכתב, לקצר את התקופות האמורות בסעיף קטן (א) או, אם הוגשה בקשה לביצוע הסדר איזון המשאבים לפי פרק זה ומצא בית המשפט או בית הדין כי קיימות נסיבות המצדיקות זאת, להקדים את המועד לביצוע ההסדר אף אם לא התקיימו הוראות סעיף קטן (א), בהתקיים אחד מאלה:

- (1) ניתן כלפי בן הזוג של המבקש צו הגנה לפי חוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991, צו לפי חוק למניעת הטרדה מאיימת, התשס"ב-2001, או צו הרחקה להבטחת מדור שקט, והכל בדיון שנקבע למעמד שני הצדדים;
- (2) הוגש כתב אישום נגד בן הזוג של המבקש הכולל אישום בעבירת אלימות שבוצעה במבקש או בילדו;
- (3) בית משפט ציווה על מעצרו של בן הזוג של המבקש לאחר ששוכנע כי קיים חשד סביר שהוא עבר עבירת אלימות שבוצעה במבקש או בילדו וכי קיים יסוד סביר לחשש שהוא יסכן את ביטחונו, או ציווה על שחרורו ממעצר בנסיבות האמורות, בתנאים המפורטים בסימן ו' לפרק ב' בחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, אם קבע כי התנאים, כולם או חלקם, נועדו להגן על המבקש או על הילד.

(ג) בית המשפט או בית הדין שנתן פסק דין לאיזון המשאבים רשאי להתנות את ביצועו בהפקדת כתב הסכמה להתרת נישואין, לרבות כתב הסכמה למתן גט או לקבלת גט, מצד המבקש, בבית הדין או בבית המשפט המוסמך להתיר את נישואי בני הזוג.

(ד) בית המשפט או בית הדין שנתן פסק דין לאיזון המשאבים רשאי לעכב את ביצועו אם סבר כי המבקש פועל בחוסר תום לב בעניין התרת הנישואין; ואולם לא יראו סירוב של המבקש לוותר על זכויות שהוא או ילדו זכאים להן על פי דין, כחוסר תום לב.

(ה) בקשה לביצוע הסדר איזון משאבים לא תידחה או תימחק בשל כך שטרם חלפה שנה מיום שנפתח הליך כאמור בסעיף קטן (א)(1)(ב), ובית המשפט או בית הדין רשאי לעכב את הדיון בבקשה כאמור.

סעיף זה אומר כי מתנה, ירושה, נכס שאחד הביא מלפני הנישואים, פיצוי על נזקי גוף לא מאזנים לפני הפקיעה. לדוגמא, אדם שקיבל מתנה/ירושה לפני הנישואין זה לא יאוזן כיוון שזה נכס חיצוני, ומדובר במתנה/ירושה.

הסכם ממון

הסכם ממון

1. הסכם בין בני זוג המסדיר יחסי ממון שביניהם (להלן – הסכם ממון), ושינוי של הסכם כזה, יהיו בכתב.

אישור ואימות (תיקון מס' 3) תשנ"ה-1995

2. (א) הסכם ממון טעון אישור בית המשפט לענייני משפחה (להלן – בית המשפט) או בית הדין הדתי שלו סמכות השיפוט בענייני נישואין וגירושין של בני הזוג (להלן – בית הדין), וכן טעון שינוי של הסכם כזה אישור כאמור.

(ב) האישור לא יינתן אלא לאחר שנוכח בית המשפט או בית הדין, שבני הזוג עשו את ההסכם או את השינוי בהסכמה חופשית ובהבינם את משמעותו ואת תוצאותיו.

(ג) בהסכם ממון שנכרת לפני הנישואין או בשעת עריכתם, יכול אימות רושם הנישואין לבוא במקום אישור בית המשפט או בית הדין.

תיקון מס' 2) תשנ"ה-1995

(ג1) הסכם ממון שנכרת לפני הנישואין יכול שיאומת בידי נוטריון לפי חוק הנוטריונים, תשל"ו-1976, ובלבד שהנוטריון נוכח שבני הזוג הניצבים בפניו עשו את ההסכם בהסכמה חופשית ובהבינם את משמעותו ותוצאותיו.

תיקון מס' 4) תשס"ט-2008

(ד) הסכם בין בני הזוג שאושר בפסק דין להתרת נישואין על ידי בית הדין, דינו כדין הסכם ממון שאושר לפי סעיף זה; בחוק זה, "התרת נישואין" – לרבות גירושין, ביטול נישואין, הכרזה שהנישואין בטלים מעיקרם או פירוד לפי דין דתי שאינו מאפשר גירושין.

רוב הזוגות לא עושים הסכם ממון, לכן חל עליהם איזון משאבים בעת פקיעת הנישואין. עד שחוק זה שונה אנשים נסחטו. אם אדם לא רוצה להתגרש/למות – אין פקיעה ולכן הוא מחזיק בנכסים. **החידוש**, 99% מהסכמי הממון נערכים ערב הגירושין. בפועל כאשר בא זוג לאשר הסכם ממון השופטים עושים שני דברים: מאשרים ע"פ חוק יחסי ממון, בנוסף, נותנים תוקף של פס"ד ע"פ סעיף 3 לחוק ביהמ"ש לענייני משפחה. **הסיבות הן מעשיות:**

הפניה לחוק-http://www.nevo.co.il/law/html/law01/072_009.htm#Seif9

1. אי אפשר ללכת להוצל"פ לבצע את ההסכם כי צריך פס"ד או שטר, כאשר מאשרים בפס"ד ניתן לבצע אותו בהוצל"פ.
2. כאשר מופיעים בני זוג ידועים בציבור לא ניתן לאשר ע"פ חוק יחסי ממון, כיוון שהוא חל על זוגות נשואים. ניתן לתת תוקף פס"ד ע"פ חוק ביהמ"ש לענייני משפחה. סעיף 1 לחוק אומר כי הגדרה של בני משפחה קיים ידועים בציבור.

ישנם דרישות צורניות להסכם ממון כדי שאושר ע"פ חוק ע"י ביהמ"ש לענייני משפחה, בית דין רבני ובמקרים מסוימים נוטריון.

שאלה, האם כל הסכם רכושי שבני זוג עושה צריך אישור של נוטריון כמו בהסכם ממון כדי שיהיה תקף?

תשובה, פרופ' רוזן צבי אומר כי יש שני תנאים כדי שיהיה אופי של הסכם ממון; זה צריך לכלול את כל הנכסים, וצריך לצפות פני עתיד (גירושין). **ביהמ"ש העליון בע"א 169/83 שי, השופט פורת** אומרת כי יש רק מבחן אחד והוא צופה פני עתיד (גירושין). אם מטרת ההסכם איך יחולק

נכס אחד בעת הגירושין צריך לרשמו כהסכם ממון. לא משנה מס' הנכסים, אם הוא צופה פני עתיד יש לאשר אותו כהסכם ממון. בפס"ד שי עשו הסכם מפורש אך יחולק הרכוש בעת הנישואין, זה לא אושר. השופטת פורת אומרת י הזוג לא עשה דבר ולכן זה לא מאושר כהסכם ממון. האישה חייבת לתת במעמד שני הצדדים. מדובר בתנאי אחד (צופה פני עתיד) כדי שיהיה מאושר כהסכם ממון. במידה ולא אושר מחולק הרכוש כאיזון. בני זוג יכולים לעשות הסכמים אחרים שלא צופים פני גירושין. (לדוגמא, בני הזוג מסכמים בניהם כי הם חוסכים כסף לבת מצווה של הילדה בת ה-8).

בפס"ד לא אישרו ולא נתנו תוקף פס"ד ולכן יחולו הכללים הרגילים. השופטת פורת אומרת כי הסכם ממון שלא מאושר הוא חסר תוקף. ישנם דרושות צורניות; לבוא בפני השופט ולקרוא מולו את ההסכם, להסביר לבני הזוג, ואז לאשר.

מתי צריכה להיות ההסכמה? בעת החתימה, או כאשר ביהמ"ש מאשר?

ע"א 4/80 מונק נ' מונק - בני הזוג עשו הסכם ממון וחתמו עליו אצל עו"ד, האישה פנתה לביהמ"ש על מנת לאשר את ההסכם ע"פ חוק יחסי ממון. השופט איילון אומר שהרגע הקריטי הוא הרגע לפני השופט. כדי שההסכם יהיה תקף צריך את הסכת הצדדים בעת האישור.

ע"א 468/87 אבידור נ' אבידור - זוג התחתן, עשה הסכם ממון שאושר כדן. התגרשו. לאחר כחצי שנה הזוג חזר, עשו הסכם ממון שני ולא אישרו אותו. הזוג התגרש בשנית. ביהמ"ש העליון אומר כי ההסכם הראשון לא רלוונטי, הוא תקף אולם לא בוצע כי מדובר על הגירושין הראשון. אולם השני לא תקף כיוון שלא אושר.

האם יש אפשרות שניתן תוקף להסכם ממון מכוח דיני החוזים שלא אושר? מגמת הפסיקה להקשות עקב החשיבות. אולם, יש גישה שאומרת שאין לו מעמד של הסכם ממון אולם יש רובד תחתון שנשלט ע"י דיני החוזים ובייחוד נכיר בזה בשני מקרים:

1) אחד הצדדים נוהג בחוסר תום לב

2) בפועל שנים רבות הצדדים נהגו ע"פ ההסכם

ע"א 151/85 רודנו נ' רודנו - אומר ביהמ"ש העליון למרות שהסכם לא אושר ע"פ הסכם ממון, פעלו הזוג ע"פ ההסכם, ועקרון תום הלב שולט על כל דיני החוזים. בוצע קיום של סעיף 39 לחוק החוזים.

רעור משפחה 1242/04 ביהמ"ש המחוזי - פקיד בבנק מזרחי (אדם דתי) התפתה ובגד באשתו עם אחת הפקידות בבנק. אשתו רצתה להתגרש, ביקש מחילה ושלוש בית, האישה אמרה בסדר אולם יחתמו על הסכם גירושין וממון. דובר על הסכם שכלל בתוכו מזונות גבוהים, הסכם חד צדדי, הבעל הסכים לחתום. הגיעו לביהמ"ש, השופטת אמרה כי ההסכם חד צדדי ולא ממליצה לבעל לחתום על הסכם זה. הבעל הבטיח כי לא יבגוד וכי מעוניין לחתום על ההסכם. (הבעל לא היה מיוצג ע"י עו"ד). לבסוף השופטת אישרה את ההסכם. הבעל הלך לעו"ד לאחר אישור ההסכם וההסכם הגיעו לביהמ"ש המחוזי אשר ביטל את ההסכם. השופטת לא אמרה לבעל כי לא מדובר רק בעת הבגידה, אלא בנוסף בעת הגירושין ע"פ סעיף 3 לחוק יחסי ממון. אם אז היה אומר הבעל כי לוקח על עצמו, ביהמ"ש המחוזי לא היה מבטל את ההסכם. הבעל חשב כי מדובר רק במצב של בגידה עתידי. היה צורך להסב את תשומת ליבו.

סמכויות מיוחדות (תיקון מס' 4) תשס"ט-2008

8. ראה בית המשפט או בית הדין נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת, רשאי הוא, לבקשת אחד מבני הזוג - אם לא נפסק בדבר יחסי הממון בפסק דין להתרת נישואין - לעשות אחת או יותר מאלה במסגרת איזון המשאבים:

(1) לקבוע נכסים נוספים על המפורטים בסעיף 5 ששוויים לא יאוזן בין בני הזוג; - ביהמ"ש רשאי לא לאזן נכס מסוים.

(תיקון מס' 4) תשס"ט-2008

(2) לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה מחצה על מחצה, אלא לפי יחס אחר שיקבע בהתחשב, בין השאר, בנכסים עתידיים, לרבות בכושר ההשתכרות של כל אחד מבני הזוג;

(תיקון מס' 4) תשס"ט-2008

(3) לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה לפי שוויים במועד איזון המשאבים, אלא לפי שוויים במועד מוקדם יותר שיקבע;

(תיקון מס' 4) תשס"ט-2008

(4) לקבוע שאיזון המשאבים לא יתייחס לנכסים שהיו לבני הזוג במועד איזון המשאבים אלא לנכסים שהיו להם במועד מוקדם יותר שיקבע.

הסעיף מדבר על חלופות שיש לביהמ"ש ולאזן משאבים בצורה לא שוויונית.

סעיף 8(1) לא מאפשר לאזן משהו שסעיף 5 אוסר, כלומר לא ניתן לאזן נזק גוף, מתנה, ירושה, נכסים לפני הנישואין. לכן אין צורך להשתמש בסעיף 8, כיוון שסעיף 5 לכתחילה אומר כי לא מאזנים. בנוסף, ניתן לאזן דברים שלא רשומים בסעיף 5. זוג שהתחתן לפני שנת 1974 לא חל עליו חוק יחסי ממון ולכן לא חל סעיף 8. סעיף 8 חל על איזון ע"פ חוק.

סעיף 8(2) - לא מאזנים מחצה על מחצה. ניתן לאזן באופן לא שוויוני. מקרה של בגידה בפסיקה: בגידה לא פוגעת בזכויות קנייניות. אין צורך בהוכחת בגידה לרכוש. הנפקות היחידה לבגידה היא עילת גירושין ומזונות אישה. ולרובן גם ככה אין כי הן כולן עובדות. לא רלוונטי לרכוש ולמזונות ילדים. פס"ד של הרבני שהפעיל את 8 ועשה חלוקה לא שוויונית כלפי הבעל:

בחור דתי, נבגד ע"י אשתו והיא עכשיו אסורה עליו, הוא מרוויח קצת ועוד צריך לשלם מזונות ילדים. אני מבקש איזו הטבה לאיזון מתקן. היא גרמה לו להיות עני מרוד, הסתכלו על כך כעניין כלכלי בלבד.

העליון: האשמה בפירוק התא לא צריכה לפגוע קניינית, ולא תמיד זה שבגד הוא האשם / האשם היחידי. הייתה מחלוקת בין הרבנים: הרב לוחובסקי: הלך לטובת האישה וטעה: ע"פ המשפט העברי אישה שבגדה לא תפגע כלכלית והרב לוחובסקי אומר: אישה שזנתה נכסיה לא זנו. אך הוא טעו כי רכוש הוא דין אזרחי ולא דתי. דעת הרוב: דיני הרכוש גם בבד"ר ידונו כאזרחיים ולא כדין דתי.

סעיף 8(3) – ניתן לאזן אך לא לפי השווי של היום, אלא לפני השווי של מועד אחר.

סעיף 8(4) - מאזנים נכסים אשר לא נמצאים, אולם נצברו בתקופת הנישואין, אולם אחד מהצדדים מכר אותם ואינם נמצאים במועד הפקיעה.

סעיף זה לא יכול לאזן נכס, כסף, זכות שסעיף 5 אמר שלא יאוזנו. מדובר בסעיף שותק. בנוסף, לא ניתן להחליט על איזון כאשר אין פקיעת נישואין.

זכויות היסוד בדיני המשפחה

בשנת 1992 חל המהפכה החוקתית של זכויות היסוד. אולם, החשיבות הגדולה של המהפכה היא החובה שיש לכל רשות מרשויות השלטון לרבות רשות שופטת ליישם בהחלטותיה בפסיקות. לדוגמה: זכות הקניין מעוגנת בזכות יסוד. דוגמה נוספת: גם לאחר פסק דין במזונות ואב לא משלם לעיתים רחוקות מעכבים יציאה של האב מהמדינה.

לחוקי היסוד שני מגבלות:

1. סעיף שמירת הדינים - חוקי יסוד לא ישנו דין קיים.
  2. גם חקיקה חדשה יכולה לפגוע בזכויות היסוד, לכן צריכה להיות מידתית ולפי פסקת ההגבלה.
- חוק נשיאת עוברים: אפשרי לזוגות נשואים. מקרה בג"צ, השופט חשין אומר כי אין ספק שמדובר בפגיעה בזכות השוויון, מדובר על אפליה שלא כדן. לאחר שנת 1992 כל חקיקה צריכה לקחת בחשבון את זכויות היסוד. מדובר בעניין מידתי למחוקק ולכן מעדיף לא להתערב.

דין נוסף 40/80 גיזל כהן ירושלמית הייתה אישה מוכה, אשר סבלה מאונס, התעללות וכיו, היא לקחה את ביתה בת 4 לבית מלון, שכרה חדר וקפצה מהחלון. היא רשמה על דף להשאיר את הרכוש לאחיה. אין מחלוקת על רצונה. ביהמ"ש יצא מגדרו על מנת להכשיר את הצוואה, השופט ברק והשופט איילון ניסו להכשיר את הצוואה אולם זה לא צלח. כאשר הגיעה לדין נוסף בהרכב שבעה לא אישרו את הצוואה.

בלנש אביגדור ע"א 1900/96 – מדובר על זקנה ערירית שעשתה צוואה על כספה שמופקד בבנק לאומי ברחוב ספציפי, ביקש להעביר את כספה לחיילי צה"ל. לימים העבירו את הבנק לרחוב אחר. דיני הצוואות אומרות שמה שלא הורש ע"פ צוואה מתחלק לפי דין. השופט ברק עושה פרשנות מרחיבה ומכשיר את הפגם.

ישנן שתי גישות: אנטי פורמליזם אומרים כי אם משוכנעים ברצונו של כותב הצוואה צריך להכשיר. מנגד, הפורמליסטים אומרים כי צריך להקפיד על דרישת צורנית בצוואה. לאחר המהפכה החוקתית היו מכשירים את מקרה גיזל כהן. המחלוקת היא מבחינה צורנית, ולא מבחינת המנוח שכתב את הצוואה.

חוק יסוד ראשון שעוזר לשופטים להכשיר בדיני משפחה הוא חוק יסוד כבוד האדם וחירותו.

חוק יסוד שנייה שעוזרת לשופטים היא זכות הקניין, זכותו של אדם להחליט מה יעשה בקניינו, גם לאחר מותו. מאז המהפכה החוקתית קל יחסית להכשיר צוואות פגומות יחסית.

לאחר שנת 1992 ישנם פסיקות מקלות ואז המחוקק שינה את סעיף 25 לחוק הירושה וכיום הוא עושה רשימה של פגמים בצוואה, מה ניתן להכשיר ומה לא ניתן להכשיר. סעיף 25 מקל בדרישות הצורניות בעקבות המהפכה החוקתית.

בתי המשפט למשפחה נעזרים בחוקי היסוד כבוד האדם וחירותו, הזכות לאוטונומיה והזכות לקניין לקיים צוואה עם פגמים צורניים. החידוש הגדול במה שמכונה המהפכה החוקתית מעבר להצבת עקרונות חוק יסוד, החידוש הוא סעיף 11 לחוק כבוד האדם וחירותו חייבים ליישם ולהביא ביטוי בפסיקות שלהם את עקרונות היסוד. **ניתן לדבר על שלושה מעגלים:**

1. איך ביהמ"ש למשפחה מיישם את זכויות יסוד כאשר הוא מפעיל דין אזרחי
2. איך ביהמ"ש למשפחה מיישם את זכויות יסוד כאשר מפעיל דין דתי
3. איך בית דין רבני, אם בכלל צריך, מיישם את זכויות היסוד- הפסיקה אומרת שגם בית דין רבני חייב ליישם זכויות יסוד.

מקרה עיכבו יציאה מהארץ: בג"צ אומר שלא נשקל ונאזן ויושם זכות היסוד של חופש התנועה ואם עשה כן, לא היה מידתי. חוקי היסוד משתערים על מלוא היחסים במשפט ולא נעצרים על סף דלתים של בתי דין רבני.

6655/04 בג"צ – בעל התקין מצלמות בביתו ותיעד את אשתו עם מישהו. הגיש זאת לבית הדין הרבני אשר קיבל את זה. האישה הגישה בג"צ, בית הדין הרבני – חוקי הגנת הפרטיות חלים עליו. אבל חלים שתי הגנות פרטיות- זה בבית שלו. לכן מותר להתקין מצלמות.

הזכות לשוויון לא מופיעה בחוקי היסוד, אבל אין ספק שזכות זו חוקתית. השופט דונר אומרת שזה מגיעה מכבוד האדם וחירותו. היא מדברת על אי שוויון = השפלה = לפגיעה בכבוד. זכות זו מגדרית.

לפנינו שלושה מקורות לתחולת חוקי יסוד:

1. הלכות ביהמ"ש העליות
2. הכרזת העצמאות
3. חוק יסוד כבוד האדם וחירותו

בג"צ 4541/94 מילר – ביהמ"ש העליון אומר כי הזכות לשוויון היא חוקתית, בייחוד זכות השוויון המגדרי.

בג"צ 453/94 שדולת הנשים בישראל נ' ממשלת ישראל – השופט זמיר אומר כי עקרון השוויון יש לו שורשים עמוקים במשפט הישראלי. עקרון השוויון הוא כלי פרשני בפסיקות ביהמ"ש.

ע"א 7038/93 סולומון נ' סולומון – השופט שמגר, אם יבוא לפניו מקרה של מזונות אישה שע"פ הדין האישי לא מגיע לה מזונות והיא תגיע לחרפת רעב הוא ייתן לה מזונות. מבחינה משפטית אין זה נכון כיוון שכששאר אישה בוגדת לא מגיע לה מזונות.

חוק יסוד כבוד האדם וחירותו לא נועד לשפץ ולתקן דינים דתיים. הדין האישי נחקק לפני חוקי היסוד, חוק הכנסת שאימץ אותם במזונות אישה נחקק לפני חוקי היסוד ולא ניתן לשנות או לתקנם ע"פ חוקי היסוד.

מה ביהמ"ש למשפחה יכול לשנות בדין האישי ע"פ חוקי יסוד?

ע"א 724/87 כלפא נ' גולד – השופט מנץ אומר כי מאז חקיקת חוקי היסוד יש לצמצם ולהימנע ככל האפשר מלפגוע בחופש הצוואה.

פס"ד גנימאת – השופט ברק אומר כי על ביהמ"ש לעשות מאמץ פרשני כדי שהחוק הישן יתיישב עם החוקה.

סעיף 25 לחוק הירושה שונה בעקבות זכויות היסוד.

נאמנות ובגידה בדיני משפחה

השימוש היחיד שיכול לעשות בעל בקלטת 'לוהטת' של אשתו זה לפתור אותה ממזונותיה. בג"צ קבע כי זה לא פוגע במשמורת ואישה שבגדה לא פוגע בשיקול דעת ביהמ"ש. כאשר אישה תובעת מזונות והבעל מוציא קלטת נראה כי לכאורה לא מגיע לה מזונות. היא מוציאה קלטת משלה ומראה שהבעל גם בוגד, אם הולכים לפי המשפט העברי זה לא רלוונטי, אם היא בגדה לא מגיע לה מזונות. איך ניתן ליישם את זכות השוויון ?

המקרה ה-1 – מקרה גרין האוס – אישה תבעה מזונות בביהמ"ש מחוזי, הגירושין היה בבית הדין הרבני, רכוש בביהמ"ש שלום. ע"פ הדין העברי מעשי כיעור מסוים פותרים בעל ממזונות אישה וזה מה שטען הבעל. האישה הביאה הוכחות שהבעל עושה זאת גם. השופט שנבאום אומר כי ייתן לאישה מזונות ו"נראה כי הבעל אינו נמנה עם סוג האנשים שהתנהגות האישה כפי שטען מפריעה לו". השופט שמגר בע"א 277/81 אומר "תדע לה כל אישה עבריה נשואה שהלכה לישון בחדרו של גבר זה שאין לה מה לדאוג והיא יכולה לישון בשקט אם יעלה בידה להוכיח שגם בעלה ישן במיטה זרה".

השופטת טובה סיוון **בתמ"ש ת"א 9683/00** אמרה כי אם השניים בגדו, האישה תקבל מזונותיה בגלל עקרון השוויון בין המינים.

תיק מעמד אישי ת"א 553/94 – אישה תבעה מזונות, הוכיח הבעל כי היא בגדה, הוכיחה האישה כי הבעל בגד גם. השופטת סיוון אומרת כי היהדות אוסרת על גבר ואישה כאחד לנאוף, חוסר השוויון מתבטא בתוצאות הממוניות של הבגידות. גבר שבוגד אין נפקות ממונית. חוסר השוויון זה שאם האישה בוגדת היא מפסידה את מזונותיה וכתובתה. סעיף 11 לחוק כבוד האדם וחירותו מאפשר לאזן שוויונית בין אישה לגבר.

דעת אחרת מביעה צילה צפת, אשר אומרת כי גם אם היא תוכיח כי הגבר בגד לא ייתנו לאישה מזונות. כאשר הבעל מוכיח כי האישה בגדה זכות השוויון לא תעזור גם אם הבעל בגד. הדין האישי לא שוויוני והוא לטובת האישה, לכן לא ניתן להשתמש בזכות בלתי שוויונית ולהשתמש בה כטענה שוויונית לטובת אישה בוגדנית.

ישנו סיפור מבחן ניאוף בתלמוד, משרבו המנאפים ביטלו את מבחן המים. כלומר, כאשר הגברים החלו לנאוף ביטלו את מבחן הניאוף.

מזונות אישה

תחושת הצדק מדברת על איך לתת מזונות אישה לאישה שלא מגיע לה. מה קורה במקרים הפוכים, איך ניתן להיעזר בזכות השוויון לא לתת לאישה מזונות כאשר מגיע לה? אם הולכים לפי הדין האישי הקלאסי הפשוט מגיע לאישה שלא עובדת מזונות בנישואין קצרים ועדיף לה ללכת לבית הדין הרבני. בבית המשפט לענייני משפחה מסתכלים על ראיות בענייני בגידה בעניין מזונות אישה. בבית דין רבני צריך שני עדים כשרים בנוסף לראיות שמוצגות בפני בית הדין.

ע"א 6136/93 ביקל נ' ביקל ו- ע"א 5930/93 פדן נ' פדן - הנסיבות דומות, אישה עם פוטנציאל השתכרות גבוה אשר חדלה לעבוד, אין תוחלת לנישואין, אין גט באופק, ללא ילדים, לא גרים יחדיו. האישה מבקשת מזונות אולם לא מגיע לה. איך מיישם זאת? השופט שמגר אומר כי לא סותר מהדין האישי אולם חייב לפרש את הדין האישי בהתאם לזכויות היסוד בהתאם לזכויות לשוויון. השופט שמגר מפרש את הדין האישי "מעשה ידיה" כפוטנציאל מעשה ידיה ולכן לא נתן לנשים מזונות.

מזונות ילדים

מדובר במצב לא שוויוני אשר הסכומים גדולים. לעיתים אישה מרוויחה יותר מגבר. הדין האישי אומר שעד גיל 15 הבעל לבדו בצרכים הכרחיים.

פס"ד אוחנה ופס"ד צינובוי - השופטת פוקצה אומרת כי כאשר קובעים מזונות ילדים יש לקחת בחשבון את הכנסת האישה. היא הולכת עם הדין האישי, אשר הפוך ואומר כי לא לוקחים בחשבון את הכנסת האישה.

מעמד אישי ת"א 13990/96 - השופט גייפמן אומר כי הוא מחויב לדין האישי, הדין האישי אומר כי הבעל לבדו בצרכים הכרחיים. כאשר מדובר במזונות ילד והצרכים ההכרחיים זה 2000 ₪ והצרכים הלא הכרחיים זה 500 ₪, אם הולכים לפי הדין האישי יש לחייב את האב 2250 ₪, 250 ₪ האם צריכה לתת. אם האב מובטל ואין לו לא משנים את הדין האישי, אולם מפרשים את הדין ההכרחי באופן צר ואומרים כי הצרכים ההכרחיים זה אלף. מעבירים אלף למותרות והמותרות הופך להיות 1500 ₪. בשם הזכות לשוויון סעיף 11 אומר לפרש דין קיים לרבות דין דתי באספקט של הזכות לשוויון.

הרב עוזיאל ראשי והרב הרצוג גדול תיקן את התקנה שבמזונות ילדים האב יהיה חייב במונות עד גיל 15. השופט גרינברג אומר כי יש עמימות בדבריהם. ביהדות יש מושג שנקרא 'קימלי', אומר שיש שתי דעות בפסיקה הלכתית וניתן לבחור באחת. הדין הדתי אומר כי מזונות עד גיל 6 ולכן הוא בוחר במזונות עד גיל 6. לא מדובר על סטייה מהדין האישי, אלא לקיחה בחשבון את השתכרות האישה.

זוהי מגמה לשוויוניזציה.

ישנה ביקורת חריפה על דבר זה מצד ארגוני הנשים, פרופ' רות כדרי הלפרין כתבה מאמר "מזונות אישה מתפיסת שונות לתפיסת..." היא מבקשת את המגמה לשוויוניזציה. היא מבקשת להבחין בין שוויון מהותי, לבין שוויון פורמאלי מכניסטי. פרופ' רות כדרי אומרת שמגמת השוויוניזציה במזונות הוא דבר חיובי, מיישמים את סעיף 11 בזכות למזונות, לכאורה זה חדשות טובות. אולם, מדובר על שוויון מכניסטי פורמאלי. אנו נמצאים במערכת לא שוויונית ונחיתות האישה היא מובנת לכן צריך לעשות שוויון בנישואין וגירושין לפני שעושים שוויון במזונות ילדים. בעצם נותנים לבעל עוד קלף על מזונות ילדים כלפי האישה "ליישם עקרונות של שוויון במקרה של מזונות בקונטקסט של אי שוויון הוא דבר מעוות מדובר בעוול". מחקרים מראים שלאחר גירושין מצבם של הנשים לא משתפר לעומת מצבם של גברים.

נישואין וגירושין

אין ספק שהעדר חלופה אזרחית לנישואין וגירושין זה פגיעה בזכויות יסוד. רוב הנפגעים זה כל מי שאין לו בית דין דתי ואינו יכול להתחתן. אין שום טיעון לחרדים ולדתיים. דוגמה: מטפלת תאילנדית ומטפל בודהיסטי לא יכולים להתחתן במדינת ישראל. אין מחלוקת שהזכות להקים משפחה ולהתחתן היא זכות יסוד. השופט ברק אומר כי לא ניתן לתקן את זה בדרך פרשנית. סעיף 10 לחוק נישואין וגירושין מדבר על סמכות ייחודית.

חד מיניים התחתנו בבוסטון- בוצע רישום במרשם האוכלוסין. באו להתגרש ברבנות והרבנות זרקו אותם. הם באו לביהמ"ש לענייני משפחה בבקשה להתרת נישואין. ביהמ"ש אמר להם לנסוע לבוסטון להתגרש (צריך לגור שם 4 שנים בכדי להתגרש ודבר זה לא הגיוני). השופט ברק אומר, אין ספק שהמצב הזה הוא לא חוקתי אבל אין מה לעשות. זה אחר המקרים שגם נקודות האיזון וגם פרשנות לא תעזור. זו חקיקה קודמת ויש לכבדה. השינוי יכול לבוא ע"י חקיקה.

הנימוק של הדתיים זה מחשש לממזרות, חוסר אפשרות להתחתן ביהדות זה לא ימנע מזוגות להתחתן.

חוקי היסוד ודיני הרכוש

באשר לחזקת השיתוף, הזכות לשוויון חלחל בהתפתחות חזקת השיתוף. צמצמו את התנאים המקדימים לתחולת החזקה וברגע שיש צמצום זה מרחיב את התחולה. תחילה זה היה על מאמץ משותף, הסכם מכללא וכיו'...בוטל, וכיום היא נשענת על תום לב, זכות השוויון והצדק. (בהלכת קנובלר יעקובי השופט טל דיבר על דיני השוויון). קל להשתית את חזקת השיתוף על זכות השוויון כאשר היא מעוגנת בחוק יסוד משנת 1992. האפשרות להשתית את הרציונאל של חזקת השיתוף על הזכות לשוויון קל לעשות זאת כאשר זכות שוויון היא זכות יסוד. זוגות שנישאו לאחר שנת 1974 וחזקת השיתוף לא חל עליהם, ניתן להפעיל את סעיף 8 לחוק יחסי ממון- סעיף איזון משאבים. החלת חזקת השיתוף גם על ידועים בציבור גם נשאב מהזכות לשוויון. מדובר על צדק ושוויון ואפשרות להחיל על זוגות לא נשואים.

הזכות לשוויון שחובה כל ביהמ"ש לפי סעיף 11 לחוק היסוד (ומחייב את כל רשויות המדינה). גם כאשר שופט פוסק בענייני רכוש ורואה כנקודת המוצא היא לא שוויונית והאישה תרמה לחוסר השוויון לרעתה, יכול לפסוק שופט לפי סעיף 8 איזון משאבים.

באשר לתביעות בתוך המשפחה כאשר יש ראש נזק של פגיעה באוטונומיה. כאשר אחד מבני הזוג נקבע כי ביצע עוולה נזיקית, מה הפיצוי שישלם המזיק. בכל תביעות אלה, ראש הנזק העיקרי הוא נפשי אולם ניתן לטעון שראש הנזק העיקרי של מסורבת גט זה פגיעה באוטונומיה. כלומר, המהפכה החוקתית משפיעה גם על ראשי נזק בתביעות נזיקין בתוך המשפחה.

מתנות בין בני זוג

ישנם שני סוגי מתנות :

1. מתנה שבן זוג נותן לבת זוג
2. מתנה שבני הזוג קיבלו

מתנות שהורים נותנים לילדים כאשר בין בני משפחה מועברים סכומי כסף נכבדים (בין הורים לילדים אגב חתונה) ניסיון החיים אומר כי מדובר במתנה ולא הלוואה. זוהי חזקת המתנה. המחנותנים יכולים להוכיח כי היה מדובר בהלוואה אולם הנטל עליהם. "באזרחות" החזקה היא הפוכה- אם מישהו נותן כסף לאדם אחר (שותפות, הלוואה וכיו"ו) נטל ההוכחה כי חייבים לו כסף היא לא מתנה אולם ניתן לסתור זאת ע"י כך שהמקבל יוכיח כי מדובר במתנה ולא צריך להחזיר את הכסף. בנוסף ניתן לסתור חזרה זו ע"י אמון (אם אחד מבני הזוג סותר את עצמו מספר פעמים ניתן להפעיל את חזקת האמון) מדובר על התרשמות מהעדים. כמו-כן, יכול שופט לשלוח לבדיקת פוליגרף.

ע"א 3829/91 אבינועם וולס נ' נחמה גת ואהרון שחר - השופט שמגר בביהמ"ש העליון מתבסס על המשפט האנגלי ואומר תחילה על ההיבט האזרחי והחזקה ההפוכה בשדה המסחר שאדם נותן לאדם אחר כסף זה חזקה שניתנת לסתירה שלא מדובר בהלוואה. באזרחות אין מתנות. אולם בדיני משפחה מתהפכת החזקה ומדובר על מתנה. "לעומת זאת כאשר מדובר ביחסי משפחה קיימת חזקה שאף היא ניתנת לסתירה כי העברה ללא תמורה נעשית מתוך כוונה לתת מתנה. יחד עם זאת יש להדגיש כי חזקה זו מצומצמת רק לקשרים אשר בהם טבעי להניח שמדובר במתנה והיא לא חלה כאשר הקשר בין הצדדים אף אם מדובר בקשרי משפחה אינו יוצר הנחה כי המעניק התכוון להעניק מתנה".

רי"ס נ' אברמן - השופט שמגר אומר כי חזקת המתנה מבוססת על המשפט האנגלי וזה נקלט במשפט הישראלי ולכן היא מחייבת. מותר ואפשר לסתור את חזקת המתנה ולהוכיח כי הכוונה לא הייתה להעניק מתנה אלא הלוואה.

מתנות בין בני זוג (אין חזקת מתנה במקרה כזה) כאשר מדובר על מצב שבני זוג מחליפים מתנות לעיתים בינם לבין עצמם. כאשר מדובר על מתנות מתחום המקרקעין אשר הוקנתה – התנהגות מחפירה לא ניתן לבטל את המתנה, אולם ניתן לבטל ע"פ חוק החוזים (כפיה עושק וכיו). אולם לא על כך מדובר, אלא על כך שאחד מבני הזוג בפרץ אהבה הלך ונתן מתנה. ניתן לתחום זאת ל"מתנה על תנאי" אולם אין מחלוקת שאם האדון היה יודע כי הגברת תבדוק, לא יעזור כי מדובר על מתנה על תנאי. ביהמ"ש אומר ש"אם לא לכל מתנה צמוד תנאי מפסיק מכללא אזי כל המתנות היה צריך להחזיר ברגע של משבר".

פס"ד אריאלה זיסרמן – נתנה נכס מקרקעין לדב בעלה. הוא בגד בה ועזב אותה. גב' זיסרמן אמרה כי מדובר במתנה, אולם אם היה מדובר בהתחייבות היה ניתן לבטל את המתנה. השופט מלץ אומר כי הולכים לפי חוק המתנה, מדובר על מתנה על תנאי (ואף תנאי מכללא). "טיבם של מתנות שניתנות בשעה של חיבה בין המעניק למקבל, כי אם היה צופה המעניק מצב של התערערות היחסים היה צריך להוסיף מנגנון משפטי אחר, אם היו מאפשרים להסיק תנאי מפסיק מכללא במתנה בין בני זוג אז כל מתנה בין בני זוג היה הופך להדירה (ניתן לבטלה)". המערערת הייתה יכולה להבטיח את זכויותיה במתנה מותנית מבלי להסתכן, לכן ביהמ"ש דוחה את הערעור שלה ומחייב אותה בהוצאות.

פס"ד פרי – הבעל נתן לאישה נכס והפך להיות נכה. האישה בגדה בו ועזבה אותו. חוק החוזים הכללי לא רלוונטי כיון שדפנה פרי לא אומרת כי הוא אילץ אותה ואין עניין של ביטול חוזה עקב כפיה עושק וכיו'. מה שנשאר זה הטענה כי מדובר בתנאי מפסיק מכללא. אדון פרי אומר כי הוא נתן אולם ברור כי אם היא עוזבת הווילה בהרצליה חוזרת אליו. הוא מצטט את מלץ בפס"ד זיסרמן. מבחינת דיני החוזים לא ניתן לעזור כי אין כפיה ועושק, מבחינת התנהגות מחפירה לא מדובר בהתחייבות. השופט שמגר קבע כי אדון פרי קיבל את הדירה בחזרה. **איך עשה זאת?** השופט שמגר אמר כי כיוון שמדובר על ייפוי כוח שמסמיך לעשות כל פעולה על שמה וזה מה שאדון פרי עשה והווילה חזרה אליו.

ביהמ"ש אומר כי חוסר נאמנות ובגידה אינו עילה להשתמש בסעיף 8 לחוק יחסי ממון – איזון משאבים. לא ניתן להגיד כי פלוני בגד והוא אשם בפירוק הנישואין. בן הזוג הבוגד שקיבל מתנה במקרקעין יישר אצלו המתנה אלא אם כן ירשמו בחוזה תנאי מתלה.

התפתחויות בחוק יחסי ממון:

לאחר תיקון 4, תוך שנה ניתן. משנת 74 ואילך לצורך פקיעה. התפתחות בעייתית מהשנים האחרונות: רוב הסכסוכים הם על חוק יחסי ממון שאין עליהם חזקת השיתוף. אם נכס רשום על שניהם ניתן לפרק תמיד כל הבעיה היא שרשום על אחד מהם. במצב זה ניתן פירוק שיתוף מידי.

אחת ההרחבות של חזקת השיתוף - צמצום התנאים עקב השוויון בין המינים.

אחת ההרחבות של חזקת השיתוף - **פס"ד הדרי** - גם אם הדירה נקנתה לפני הנישואין הגב' תקבל חצי. עקרונית דירת המגורים נכללת גם אם אחד הביא לפני הנישואים. לכאורה, אדם שבא

לנישואים עם דירה והתחתן לאחר 74 לא צריך לדאוג עקב סעיף 5. אם רוצים לתת חצי דירה לאישה שנישאה לאחר 74, לא ניתן כי זה לא מאוזן ושנים רבות לא הייתה הלכה, בשנים האחרונות יש נטייה בפסיקה והדבר גורם לחוסר ביטחון משפטי. לפני כמה שנים לא היה צורך להתבלבל לפי סעיף 5 והיום, יש ניצני פסיקה, שבמצב כזה, שולה כן תקבל חצי. איך אפשר? זה סותר את 5 לכאורה?!

סעיף 5 הוא לא קוגנטי הוא דיספוזיטיבי - אם דוד רוצה שהדירה תהיה משותפת היא תהיה. ואם שולה תביא הוכחת שהתגבשה אצלם כוונת שיתוף ספציפי כן ניתן לאזן אך נטל ההוכחה אצל שולה. יש צורך בהסכם ממון ליתר ביטחון. זה גורם לעמימות משפטית וחוסר אחידות בפסיקה. חסיד הגישה הזו הוא השופט רובינשטיין (רוח העידן). למעשי מדברים על ארבעה דברים: הסתמכות האישה, הסתמכות על תום הלב של הבעל - הייתי עושה הסכם ממון, והסתמכות על כוונת הצדדים, כוונת שיתוף.

יש צורך לדעת מנחם הכהן לנוסף: **5939/04** - הבעל: סעיף 5 אומר לא לאזן ורק מה שנצבר בחיי הנישואים. השופט רובינשטיין - מהו שיעור בדברים: רוח העידן, מחייבת פתיחת דלתות וגישה שאינה פורמליסטית. גישה שלא נאחזת ברישום הנכס (אז במה היא תאחז?).

אלא בוחנת מצבים אישיים ומשפחתיים במהותם (אבל זה לא משפטי זה פסיכולוגי).

בדירת המגורים הוא צודק כמו בהדרי, אבל הדרי התחתן לפני 74! אז מה עם סעיף 5?

הסתמכות האישה? - גם הבעל הסתמך על סעיף 5.

תום לב? גם היא אולי לא תמת לב.

לכן, הוא דוחה את ערעור הבעל ונותן לה חצי דירה. (מנחם הכהן לא אוהב את הפסיקה שלו..) גם סעיף 4 לחוק יחסי ממון אומר הפרדה רכושית.

פס"ד 5939/04 + תמ"ש 27722/01 - טובה סימן. נישואים 17 שנים התחתנו אחרי חוק יחסי ממון. טען שתי טענות: דירה שקיבל מהוריו לפני הנישואין - פעמיים סעיף חמש (גם מתנה וגם לפני הנישואים). טובה סיוון: המקרה המשפטי: אין חולק שחל חוק יחסי ממון. על סעיף 4, אך יחד עם זאת, ניתן להביא ראיות לשיתוף - יכול שיקויים מדיניים אחרים כי בחוק יחסי ממון אין שיתוף. אם יהיו ראיות על כוונת שיתוף ספציפי כן יהיה ניתן לסעיף 5. אבל הם אומרים לא מספיק 3 תנאים: משך נישואין ארוך ההסתמכות שלה וכוונה לשיתוף.

מצוטטת את רובינשטיין - בן זוג שהביא דירה בזמן שאין לשני דירה אחרת ולא הכרזת שהדירה שלך היא שלך בלי הסכם ממון, גילית דעתך שהדירה רכוש משותף.

פס"ד ע"א 7750/10 - אפשר שתהיה כוונת שיתוף בין הצדדים למרות שאחד הצדדים הביא את הדירה לפני הנישואים. ומה עם ההחמרה בדרישת הכתב של המקרקעין?!! - בין אם התחתנת לפני 74 ובין אם אחרי, אם הבאת דירה מלפני הנישואים, ייתכן והיא תקבל חצי ממנה. (לא ניתן להשתמש בשמונה במקרים של חמש).

אין הגנה לתביעה נגד פירוק שותפות - **רבים על שלושה דברים עיקריים:**

1. אם התחתנו אחרי 74 - סעיף 8.

2. מוניטין וכושר השתכרות. כל אחד טוען שהוא טרם לכושר ההשתכרות של השני.

3. חובות משותפים. (או חזקת המתנה ששוללת שזו הלוואה).

4. מהי התקופה הקובעת? חלוקת הנכסים רק התקופה קובעת ולפעמים זה מסובך. אם יש זוג שהכיר ב1970, ב1972 התחתנו, 1980 - עזב את הבית, 1982 - חזרו, 1990 - התחתנו, 2000 - התגרשו שוב. היא תרצה על כל התקופה חצי כידועים בציבור והוא יגיד לא, יש תקופות שכן ויש

שלא. בד"כ חזקת השיתוף מסתיימת לפני הגירושין. בפתיחת ההליך לגירושין. ביהמ"ש יכול להחליט על תקופה אחרת - ע"פ סעיף 8 על זוג שהתחתן לפני 74 אם הייתה הפרדה כלכלית בחלק ממשך הנישואים.

מוניטין: אחד הנושאים הנפוצים ביותר, בפסיקה ובספרות זה יכול לבוא בשלושה שמות שונים: מוניטין/ כושר השתכרות עתידי/ נכסי עתודה כלכלית. (=אותו הדבר).

איך תובעים? - אם התחתנו לפני 74- הפסיקה קבעה שגם מוניטין נכלל. פס"ד פלוני נ' פלוני - גידלה את הילדים, הוא בעל משרד רו"ח. חצי מהכול והיא אמרה לא! אני רוצה גם חצי מהמוניטין שלך מכיוון שהשתכרות העתידי שלך חצי והעניין אושר לה. חזקת השיתוף תחול.

מי שהתחתן לאחר 74 - לאישה יש שתי אפשרויות משפטיות לתבוע את המוניטין, תיקון 4 לחוק יחסי ממון - כל אישה שרוצה לאזן יכולה. אבל תיקנו גם את סעיף 8 לחוק - איזון לא שוויוני = בנוסח המקורי החוק שתק לגבי הנסיבות - בגידה וכיו"ל. בתיקון 4, תיקן גם את 8 בצירוף נסיבה שאם מתקיימת ניתן להפעיל את 8 והיא: פערים בכושר ההשתכרות. כלומר, תיקון 4 מתקן את 8 ואומר לביהמ"ש, אני יעזור לך להפעיל אותו גם במצבים כאלו.

אם שולה רוצה לתבוע זאת, יש לה 2 דרכים: 1. לא להפעיל את סעיף 8, להגיד אני רוצה איזון (איזון בפקיעה = תנו לי את חלקי גם המוניטין נכס כמו כל הנכסים האחרים). 2. להשתמש ב-8 החדש, אני רוצה חצי מהכול חוץ מהמוניטין אבל בגלל המוניטין שלו אני רוצה יותר ולא חצי - חצי בשאר הנכסים ע"מ לאזן.

פסיקה: מודלים:

הרופא והאחות - סטודנט לרפואה ואחות מתחתנים - היא מפרנסת אותו ומגדלת את הילדים כדי שהוא ילמד. לאחר 8 שנים - הוא רופא ממוחה ומרוויח 100 אלף בחודש ופגש אחות אחרת. הנכס העיקרי של בני הזוג הזה הוא המוניטין שלו ולא יעלה על הדעת שהיא תקבל חצי חצי בדברים שוליים וקטנים והוא יצא לחייו החדשים ככה.

החומס של רחמו - חצי חצי במלאי, הגב' רחמו אומרת - מה עם המוניטין (מושג בעל ערך כלכלי משפטי).

מוניטין אישי - תלוי בתכונות, בגנים שלו, בהכשרה שקיבל לפני הנישואין - שלמה ארצי למשל - על הקול שלו. אבל מה את תרמת לזה? זה אני! זה הקול שלי וזה מוניטין אישי. אולי יגיע לה אבל פה זה בעייתי.

623/91 רום נ' רום - מרצה בטכניון ומומחה בינלאומי לבליסטיקה, אין לו חברה לשיגור טילים והוא לא מרוויח יותר מידי. והיא מורה - דחו את התביעה כי אין פערי השתכרות (סעיף 8. אלו תביעות יותר בעייתיות כי הכסף לא ממומש.

הביעה היא איך לחשב? 20%? 50%? 90%? היא לא תרמה את כל המאה אחוז, הוא גם למד. ריבלין - היחידי שהגיע לעליון - מוניטין וכושר השתכרות נכנס גם לפי וגם אחרי 74 בדרכים שאמרנו.

פס"ד פלוני נ' פלוני בע"מ 4623/04 - ניתוח מהי חזקת השיתוף: ארבעה עמודים ראשונים. ריבלין קיבל בדבר אחד את ערעור הבעל: גם ביהמ"ש למשפחה, וגם המחוזי קבעו שכל חודש תקבל 22 אלף ממאה, ריבלין אומר מגיעה לה, אך לא כל חודש - 250 אלף ש"ח חד פעמי וסיים עניין. הבעיות בתיקים הללו הם החישוב.

פס"ד רופא השיניים - 550/72 - מוניטין הוא קניין ונכס - ואם זה נכס, למה לא לחלק אותו?

תמ"ש ירושלים 24461/01: נשואים למעלה מארבעים שנה, נכון שהכישרון האישי הוא מרכיב אך תרומה ותמיכה של בן / בת הזוג ואם הצדדים נשאו כשהם מחוסרי השכלה, ועברו מדורים בשביל

ההשכלה של אחד מהם. היא לא דאגה להשכלה לעצמה, עברו דירות בשכירות ואלו הם נסיבות מובהקות בהם יש ליישם את כושר ההשתכרות.

מה צריך לזכור באשר לכושר השתכרות ?

1. אין הבדל, זה חל בשני המשטרים הרכשיים, זוג שהתחתן לפני 1974 וידועים בציבור. חזקת השיתוף חולשת על כושר השתכרות ומוניטין.
2. איך מחשבים? - ישנה נוסחה של השופט ריבלין בפס"ד פלוני (נוסחה זו קשה).

לגבי זוג שהתחתן לפני 74 פתוחה בפני האישה דרך אחרת, איזון במוניטין וכושר השתכרות. יש שני דברים לתבוע מוניטין וכושר השתכרות לזוגות שהתחתנו לאחר 74.

א. לא להפעיל את סעיף 8 לחוק יחסי ממון ולהגיד שהיא רוצה איזון במוניטין וכושר השתכרות. פס"ד פלוני דיבר על זוג שהתחתן לאחר 74 ונאמר בו שאיזון חל על כושר השתכרות ומוניטין.

ב. להגיד שהיא רוצה איזון ללא כושר השתכרות, מוניטין. אבל בגלל שיש מוניטין ופערי השתכרות וסעיף 8 המתוקן אומר שצריך להפעילו יש צורך לאזן בדברים אחרים מכוח כך שיש פערי השתכרות ומוניטין (מוניטין ופערי השתכרות זה לא פנסיה).

תיקון מס' 4 – להפעיל את סעיף 8 החדש. אישה שהתחתנה לאחר 74 יכולה לפרק מיד או תוך שנה. נוסף, התיקון נותן דוגמה לסעיף 8, כלומר הוא מתקן את סעיף 8. סעיף 8 המקורי אמר שמצא ביהמ"ש/ביה"ד נסיבות יכול לאזן אחרת.

**לקרוא פס"ד פלוני לקראת המבחן בע"מ 4623/04 עמ' ראשוניים.
** דגש על פס"ד קנובלר יעקובי.

ברוח העידן החדש, לכאורה את הפטנט שנעשה בפס"ד הדרי לא ניתן להחיל על זוגות שנישאו לאחר 1974 כי יש את סעיף 5 לחוק יחסי ממון שאומר שלא מאזנים נכסים מלפני הנישואים. פס"ד מאפשרים במקרים מסוימים גם לזוג שהתחתן אחרי 74 לאזן דירה שאחד הביא מלפני הנישואים בניגוד לסעיף 5.

סוגי תביעות (מה למדנו עד כה ? : הפרה להבטחת נישואין, ביגמיה, גירוש בעל כורחה, מכוח מתנה)

תביעה על גנבת זרע – תביעות אלה בעייתיות. האישה מגישה שלוש תביעות, משמורת, מזונות והבאות. הגבר כופר כיון שהוא לא יודע, אם הוא מסרב לעשות בדיקת רקמות : עד היום, אמרו שאם הוא מסרב זה אומר כי הוא האב. היום, יש כאלה שאומרים כך וגם אפשר לכפות עליו, כלומר ע"פ פקודת ביזיון ביהמ"ש עד שיסכים לבדיקה.

כאשר הוא האב, יש שתי טענות : אם הוא אומר "היא רימתה אותי", ואם הוא אומר "התרשלנו" אבל זה לא משנה גם אם היא רימתה אותו. אם הוא האב – מזונות הוא משלם, אלא אם זה עולה לכדי תרמית, אם הוא מוכיח תרמית הוא זוכה בתביעה אולם ברוב המקרים קשה להוכיח תרמית (הוא עדיין ישלם מזונות ויתבע את האישה על תרמית וצריך יסוד נפשי).

תביעה על הזנחת ילדים - פס"ד אמין 1016/88 וביהמ"ש עליין ע"א 2034/98 – האישה החדשה של הגבר ביקשה ממנו לנתק קשר עם הילדים מהאישה הראשונה. כאשר הילדים התבגרו הם הגישו תביעה נזיקית כלפי האב שבגלל ההזנחה שלו נגמרו להם הנזקים הללו (הבת הפכה לזונה, ילד אחד אסיר וילד אחד נרקומן). אומר האב כי התנהגותו לא אתית, מוסרית, חברתית וכיו"אולם לא ביצע עוולה נזיקית. שתי בתי המשפט אמרו מפי השופט אנגלרד, יש שתי עולות שביצע: האחת, עוולה הרשלנות שהיא עוולת סל שניתן להכניס בה התנהגות רשלנית. שנית, הפרת חובה חקוקה, חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות קובע בשני סעיפים את חובת ההורים לדאוג לילדם כפי שהורה סביר עושה. ההתלבטות של השופטים הייתה באשר למישור המשפטי, אם

מאשרים לילדים לתבוע את הוריהם היכן יהיה הסוף? החשש ממדרון חלקלק לא צריך להרתיע את השופטים מלדון בתביעות מוצדקות, ומקרה אמין זה תביעה מוצדקת. לאב הייתה עוד טענה, חוק הכשרות המשפטית אומר שלא ניתן לחייב את ההורים בנזיקין על פעולה חיובית לטובת הילדים. אנגלרד אומר נכון, אולם מדובר על פעולה בתום לב והאב אינו פעל בתום לב.

התעללות נפשית בין בני זוג - אישה אמרה שבעלה התנהג אליה בהתעללות נפשית, פיזית ומילולית (דובר היה על זוג חרדים). האישה מצאה נחמה אצל נהג אוטובוס אולם לא שכבו רק התרועעו יחדיו. הבעל גילה את זה ובמשך 8 חודשים ביקש מהאישה לפרט את היחסים בינה לבין הנהג ולאחר מכן שלח את זה לאב של האישה. הבעל חויב בביהמ"ש ע"י השופט מנחם ב60 אלף ₪+ 18 אלף ₪ על לשון הרע. שניהם ערערו לביהמ"ש המחוזי הכפיל את זה 600 אלף ₪. הבעל ערער לביהמ"ש עליון אולם הוא השאיר את הנקבע על קנו.

מה הבעיה? – אין עבירה פלילית ואין עבירה אזרחית על העלבה. כאשר בעל מקלל את אשתו אין זו עבירה פלילית/אזרחית ולא ניתן לעשות לו דבר.

בא מקרה לשופטת נילי מימון, **תמ"ש ירושלים 18551/00** – דובר על בעל שהרביץ והתעלל נפשית באשתו. השופטת מימון אומרת בפס"ד כי היא מחפשת עוולה. מתארת את התנהגותו של הבעל שלא מוסרית, אתית, חברתית, פוגעת באוטונומיה וכיו". לאחר מכן אומרת "רשלנות", האם ניתן לראות כעוולה של רשלנות במקרה זה? . היא מציינת את חובת הזהירות בין גבר לאישה. עוולת הרשלנות היא כלי קיבול לכל מה שנכנס תחת הגדרה של רשלנות אולם לא כל דבר נכנס תחת הגדרה של רשלנות לכן צריך להיזהר. בנזיקין צריך לבחון שני דברים: מה העוולה, והאם נגרם נזק. היא מזכירה את השופט ברק בפס"ד גורדון שאומר שיש פיצוי על נזק נפשי. נוסף, ראש הנזק העיקרי הוא פגיעה באוטונומיה. פגיעה זו ניתן לציין אותה כראש נזק מאז שנת 1992 מאז כבוד האדם וחירותו.

פס"ד דעקה - (לא מדבר על יחסים זוגיים בין גבר לאישה). עשו לאדם ניתוח כרוגי בטעות. ראש הנזק העיקרי שנפגע הוא פגיעה באוטונומיה.

סרבנות גט - נישואין וגירושין בישראל ע"פ הדין האישי. הרכוש ע"פ הדין האזרחי. הסמכות מקבילה ורכוש יכול להיכרך בתביעת גירושין או לחילופין להגיע לביהמ"ש לענייני משפחה. גירושין רק בביה"ד הרבני. הבעיה העיקרית היא לא כהן וגרושה, נישואים אזרחיים אלא כל מי שאין לו בית דין דתי בישראל לא יכול להתחתן פה. נישואין אזרחיים מוכרים אבל לא בישראל אלא במדינות חוץ ולאחר מכן באים להירשם בישראל ונרשמים כנישואים.

שתי הטענות של החוקים הדתיים לא עומדות במבחן המציאות:

1. **ריבוי ממזרים והתבוללות** – ילד לא חוקי באסלאם, ובנצרות זה ילד שנולד להורים לא נשואים (לא ביהדות). ביהדות הילד יהיה ממזר רק אם האישה קיימה יחסים שלא אם בעלה. כלומר הממזרות נוצרת מחוסר גירושין, האישה לא התגרשה. יש שתי טענות קשות נגד ביה"ד רבני: רבנים אורתודוקסים אומרים נגד הקשיחות של בתי הדין הרבניים. א. ההתנהלות של בתי דין רבניים מתחת לכל ביקורת. תרבות דיון פגומה. ב. החמרה והקצנה שלא לצורך בגירושין. רבים אורתודוקסים אומרים שאין צורך להגמיש, בעבר לא הייתה בעיה של סרבנות גט אלא בעיה של נשים עגונות.

יש שתי שיטות גירושין:

- א. גירושין ללא אשם והוכחת עילות.
- ב. גירושין ביהדות ע"פ עילות.

תביעת נזיקין על סרבנות גט שהגיע לשופט מנחם הכהן - אישה ביקשה פיצוי נזיקין על כך שהייתה מסורבת גט 12 שנים. הבעל חרדי. היו שלוש שאלות משפטיות: א. האם זה בסמכותו של ביהמ"ש לענייני משפחה? - טענה זו נדחתה חד משמעית. אין לביהמ"ש הרבני סמכות לדון בתביעות נזיקין בין בני זוג. עצם העובדה שההתנהגות המיקה והרשלנית מקורה באי מתן גט לא מביאה את העניין לסמכות ביה"ד הרבני. ב. ייצא שכרה בהפסדה, כלומר האישה יורה לעצמה ברגל. אם הבעל ישתכנע וייתן גט הוא לא

יהיה חופשי ומרצון. בתגובה לכך נאמר כי מבחינה הלכתית לא בטוח כי הגט מאוסה כיוון שאין סנקציה כספית על כך שלא נתן לה גט עדיין. בישיבת קדם הראשונה השופט הסיב את תשומת ליבה של האישה לכך שיש סיכוי שהגט יהיה מאוסה.

ג. איזו עוולה? - כליאת שווא: השופט דחה טענה זו כיוון שמדובר על כליאה פיזית ולא רוחנית נפשית וכיו"ל. הפרת חובה חקוקה ולהראות סעיפים: השופט השאיר בצריך עיון. ברגע שהבעל לא קיים את החלטת הדין הרבני הוא עבר על עבירה פלילית של אי קיום חוק ע"פ החוק הפלילי ומכוח זה הוקם עוולה נזיקית. התעללות נפשית: זה שהבעל מסרב לתת לה גט זה התעללות נפשית. בנוסף השאיר בצריך עיון והכניס את סעיף הרשלנות בפרק זמן של שנתיים. ביה"ד הרבני במשך 10 שנים לא אמר לבעל להתגרש, אלא הרשלנות החלה לאחר 10 שנים שאמר ביה"ד הרבני לבעל להתגרש.

בפס"ד מאוחרים נאמר ע"י מבקרים של השופט הכהן שמבחינת דיני הנזיקין ועוולת הרשלנות אין חשיבות אם הרבנים אמרו להתגרש או לא. אם הולכים על עוולת הרשלנות הולכים לפי סעיפי העוולה ולא רלוונטי מה הרבנים החליטו. בפס"ד מאוחרים של השופט מנחם הכהן אמר כי לא רלוונטי מה בתי דין רבנים אמרו.

השופט צביקה וייצמן (שופט דתי) בפס"ד- דובר על מסורבת גט במשך 34 שנים אולם הבעל נפטר. כאשר אדם מת והוא חייב כסף ניתן לתבוע את העיזבון שלו. כאשר האישה התאלמנה היא תבעה את העיזבון. מה הבעיה של הרבנים לתת לאישה בגט מאוסה לרוש עיזבון מבעל שסרבן גט לאחר מותו? "ידע לו כל עו"ד עברי שמייצג אישה בתביעה לסרבנות גט גם אם היא חתמה לו על טופס, הוא עושי להיתבע בתביעה על רשלנות מקצועית".

עד היום יש ירידה תלולה במקרי סרבנות הגט בשמונה השנים האחרונות, הסיבות לכך:

1. תיקון מס' 4, נשלל מסרבני הגט קלף מיקון
2. פס"ד של השופט מנחם הכהן
3. "רוב הדיינים כיום מדברים ישראלית" (נאמר ע"י הרב הראשי), פוסקים מהר וקשובים למתדיינים.

תביעה נזיקית על בגידה - תביעה נזיקית על אישה שבגדה ועל מאהב. התביעה נגד האישה הוגשה לביהמ"ש למשפחה בטבריה לשופט אסף זגורי שלא מחק את התביעה על הסף. מדובר על עוולת רשלנות של הבוגדת ואולי גם הפרת חוזה (בכתובה).

השופט עמית דחה על סף תביעה של בעל נגד המאהב של אשתו ונתן שתי הנמקות מבחינת המשפט הרצוי:

1. ביהמ"ש לא צריך להיכנס לחדר המיטות ויחסים אינטימיים בין בני זוג, ביהמ"ש מוצף בתביעות רבות כיוון שכיום יש הרבה נואפים.
2. יש עוולה שנקראת גרם הפרת חובה, סעיף 62 ב אומר כי נישואים זה לא חוזה לצורך העניין. אלא אם הוא גם להפרה בחוזה מכר אולם לא מדובר על כך. אלא מדובר על אדם ג' שגרם להפרה של נישואין בין צד א' לצד ב'. אם לא ניתן לתבוע בעוולה פרטיקולארית לא ניתן ללכת לסעיף הרשלנות. מאחר שלא ניתן לתבוע בכך לא ניתן לתבוע בסעיף הרשלנות.